

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

В.І. Павлов
О.В. Заячківська

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

Навчальний посібник

Національний університет
водного господарства
та природокористування

*Європейська кредитно-трансферна система
навчального процесу*

Для студентів, які навчаються за напрямом 6.050202
«Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»

Рівне 2010

Національний університет

УДК 658.1(075)

ББК 65.9(2)26я7

П12

*Затверджено вченою радою Національного університету водного господарства та природокористування
(Протокол № 7 від 27 березня 2009 р.)*

Рецензенти:

Левицька С.О., доктор економічних наук, професор НУВГП;

Римар М.В., доктор економічних наук, професор НУВГП.

Павлов В.І., Заячківська О.В.

П12 Фінанси підприємства. Навч. посібник. – Рівне: НУВГП, 2010.
– 109 с.

Навчальний посібник «Фінанси підприємств» містить типову програму, вказівки щодо вивчення окремих тем, плани практичних занять, тематики самостійної та індивідуальної роботи, тренінгову тестову програму, завдання до виконання контрольної роботи та список рекомендованої літератури та може бути корисним при самостійному вивченні дисципліни в умовах Європейсько-трансферної системи навчального процесу студентами освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр напрямку підготовки 6.050202 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» вищих навчальних закладів.

УДК 658.1(075)

ББК 65.9(2)26я7

© Павлов В.І., Заячківська О.В., 2010

© Національний університет водного господарства та природокористування, 2010

ВСТУП

Приєднання України до Болонського процесу передбачає впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП), яка є українським варіантом ECTS.

Для завершення економічних реформ у країні, інтеграції української економіки в Європу необхідні знання основ та закономірностей функціонування ціни та цінової політики.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- вивчення основних понять, категорій ціноутворення;
- набуття практичних навичок розв'язання конкретних ситуацій (кейсів);
- формування вмінь творчого пошуку шляхів регулювання цін та ціноутворення в країні.

Навчальна програма розрахована на студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційними програмами підготовки бакалаврів, а також для слухачів факультетів підвищення кваліфікації, інститутів післядипломної освіти.

Програма побудована за вимогами КМСОНП та узгоджена з орієнтовною структурою змісту навчальної дисципліни, рекомендованою Європейською Кредитно-Трансферною Системою (ECTS).

1. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Напрямок підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 1,5	Напрямок 6.050202 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»	Вибіркова
Модулів – 1		Рік підготовки: денна – 4-й; заочна – 5-й.
Змістових модулів – 2	За професійним спрямуванням: «Автоматизоване управління технологічними процесами»	Семестр: денна – 7; заочна – 9.
Загальна кількість годин – 54	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції: денна – 14 год.; заочна – 4 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 СРС – 2		Практичні: денна – 8 год.; заочна – 2 год.
		Самостійна робота – 32 год.
		Вид контролю – залік

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

денна форма 40 % до 60 %;

заочна форма 15 % до 85 %.

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування системи базових знань з питань теорії та практики фінансових відносин, які виникають між підприємствами.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен:

знати: сутність фінансових ресурсів підприємств, методів і джерел формування, організації фінансової діяльності підприємств; сут-

ність та види розрахунків, які проводяться підприємствами; поняття доходів, витрат, прибутку підприємств; структуру оподаткування, яке проводиться підприємствами; сутність та потребу в основних та обігових коштах, джерел фінансування відтворення основних виробничих фондів; методи оцінки фінансового стану, фінансового планування, санації підприємств.

вміти: здійснювати розрахунки грошових надходжень, прибутку і його розподілу, впливу оподаткування на використання прибутку; визначати потребу в основних та обігових коштах, джерел фінансування відтворення основних виробничих фондів; проводити оцінку фінансового стану за показниками ліквідності, платоспроможності, рентабельності; запобігати банкрутству підприємств.

1.3. Розподіл балів, які присвоюються студентам

Модуль 1: Поточне тестування									Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
50				50					100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	
12,5	12,5	12,5	12,5	10	10	10	10	10	100

T1-T9 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання в КМСОНП та ECTS

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка в ECTS	Для заліку
90-100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Тематичний план та розподіл навчального часу

Відповідно до «Освітньо-професійної програми підготовки бакалавра» за напрямом підготовки 6.050202 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» за професійним спрямуванням «Автоматизоване управління технологічними процесами» на вивчення дисципліни «Фінанси підприємств» передбачено 54 години. З врахуванням зменшення аудиторного навантаження на студентів і збільшення обсягу самостійної роботи під керівництвом викладача, тематичний план та розподіл навчального часу для **денної** форми навчання наведений у табл. 1.1, для **заочної** – у табл. 1.2. У табл. 1.3 наведені завдання для **самостійної** роботи студентів.

Таблиця 1.1

Тематичний план та розподіл робочого часу для студентів денної форми навчання за професійним спрямуванням «Автоматизоване управління технологічними процесами»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	Усього	у т. числі		
л		п	ср	
1	2	3	4	5
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Сутність, функції, організація фінансів підприємств та їх кредитування				
Тема 1. Фінанси підприємств, сутність, функції, організація	4	1	-	3
Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємств	4	1	-	3
Тема 3. Доходи, витрати, фінансові результати підприємств	7	2	2	3
Тема 4. Кредитування підприємств	5	1	-	4
Разом змістовий модуль 1	20	5	2	13
Змістовий модуль 2. Формування і використання активів та капіталу підприємства та оцінка його фінансового стану				

продовження табл. 1.1

1	2	3	4	5
Тема 5. Сутність та джерела формування і використання оборотних коштів підприємств	8	2	2	4
Тема 6. Фінансове забезпечення відтворення основних фондів	8	2	2	4
Тема 7. Капітал підприємства: формування і оптимізація структури	7	2	1	4
Тема 8. Показники фінансового стану підприємства та їх оцінка в умовах ринку	7	2	1	4
Тема 9. Фінансова санація та методи запобігання банкрутству на підприємстві	4	1	-	3
Разом змістовий модуль 2	34	9	6	19
Усього годин	54	14	8	32

Таблиця 1.2

Тематичний план та розподіл робочого часу для студентів заочної форми навчання за професійним спрямуванням «Автоматизоване управління технологічними процесами»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Заочна форма			
	Усього	у т.числі		
л		п	ср	
1	2	3	4	5
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Сутність, функції, організація фінансів підприємств та їх кредитування				
Тема 1. Фінанси підприємств, сутність, функції, організація	5	-	-	5
Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємств	5	-	-	5
Тема 3. Доходи, витрати, фінансові результати підприємств	6	1	1	4
Тема 4. Кредитування підприємств	5	1	-	4
Разом змістовий модуль 1	21	2	1	18

1	2	3	4	5
Змістовий модуль 2. Формування і використання активів та капіталу підприємства та оцінка його фінансового стану				
Тема 5. Сутність та джерела формування і використання оборотних коштів підприємств	7	1	-	6
Тема 6. Фінансове забезпечення відтворення основних фондів	6	1	-	5
Тема 7. Капітал підприємства: формування і оптимізація структури	6	-	-	6
Тема 8. Показники фінансового стану підприємства та їх оцінка в умовах ринку	7	-	-	7
Тема 9. Фінансова санація та методи запобігання банкрутству на підприємстві	7	-	1	6
Разом змістовий модуль 2	33	2	1	30
Усього годин	54	4	2	48

2.2. Самостійна робота студентів

Під час самостійної роботи студенти поглиблюють отримані знання та самостійно вивчають матеріали окремих тем шляхом опрацювання відповідної літератури, інтерактивного комплексу, здійснюють підготовку до практичних занять та залікових модулів.

Таблиця 1.3

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
1	Фінансові ресурси підприємств та їх роль у фінансовій системі держави.	1	3
2	Податки підприємства та їх класифікація.	1	3
3	Види та типи кредитних відносин.	1	3

1	2	3	4
4	Склад та зміст грошових надходжень підприємств.	1	3
5	Форми та організація безготівкових розрахунків.	1	3
6	Платіжна дисципліна на підприємстві.	1	3
7	Чистий прибуток: формування і розподіл.	1	3
8	Сутність оборотних коштів підприємства.	1	3
9	Амортизаційний фонд на підприємстві та його структура.	1	3
10	Кредитний план підприємства.	1	3
11	Основні показники фінансового стану підприємства та шляхи підвищення фінансової стійкості підприємства.	1	3
12	Фінансова санація та методи запобігання банкрутству підприємств в умовах ринку.	1	3
	Разом	12	36

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

11 годин – підготовка до аудиторних занять;

9 годин – підготовка до контрольних заходів;

12 годин – підготовка питань, які не розглядаються під час аудиторних занять.

Підсумком самостійної роботи над вивченням дисципліни «Фінанси підприємств» є складання письмового звіту за темами вказаними у табл. 1.3.

Загальний обсяг звіту визначається з розрахунку 0,25 сторінки на 1 год. самостійної роботи. Звіт включає план, вступ, основну частину, висновки, список використаної літератури та додатки.

Звіт оформлюється на стандартному папері формату А4 (210x297) з одного боку. Поля: верхнє, нижнє, ліве – 20 мм, праве – 10 мм. Звіт може бути рукописним або друкованим і виконується українською мовою.

Захист звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, спільно обумовлені студентом і викладачем.

2.3. Програмний матеріал блоків змістовних модулів

Змістовий модуль 1. Сутність, функції, організація фінансів підприємств та їх кредитування

Тема 1. Фінанси підприємств, сутність, функції, організація

Поняття і сутність фінансів підприємств. Функції фінансів підприємств. Грошові доходи, грошові фонди, фінансові ресурси підприємств. Організація та регулювання фінансової діяльності підприємств.

Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємств

Грошові розрахунки в діяльності підприємств. Безготівкові операції та розрахунки підприємств. Загальні принципи ведення касових операцій підприємством. Розрахунково-платіжна дисципліна та її вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Тема 3. Доходи, витрати, фінансові результати підприємств

Доходи і фінансові результати. Прибуток як важливий показник фінансових результатів підприємства. Система оподаткування підприємств. Пряме і непряме оподаткування підприємств.

Тема 4. Кредитування підприємств

Поняття, принципи та основні форми кредитування. Класифікація та форми кредитів. Порядок надання банківського кредиту. Оцінювання кредитоспроможності підприємства.

Змістовий модуль 2. Формування і використання активів та капіталу підприємства та оцінка його фінансового стану

Тема 5. Сутність та джерела формування і використання оборотних коштів підприємств

Сутність оборотних коштів та їх організація. Класифікація оборотних коштів. Методи визначення потреб в оборотних коштах.

Тема 6. Фінансове забезпечення відтворення основних фондів

Склад і структура основних засобів підприємства. Показники стану та використання основних засобів. Оцінка основних засобів. Амор-

тизація і знос основних засобів. Поняття капітальних вкладень, джерела і порядок їх фінансування.

Тема 7. Капітал підприємства: формування і оптимізація структури

Капітал підприємства, сутність і склад. Політика і етапи формування фінансової структури капіталу. Визначення загальної потреби в капіталі. Оптимізація фінансової структури капіталу.

Тема 8. Показники фінансового стану підприємства та їх оцінка в умовах ринку

Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Ліквідність підприємства. Платоспроможність підприємства. Показники рентабельності підприємства.

Тема 9. Фінансова санація та методи запобігання банкрутству на підприємстві

Фінансова криза на підприємстві та причини її виникнення. Фінансова санація підприємств, її економічний зміст та порядок проведення. Розробка програми санації. Банкрутство підприємства: причини та наслідки.

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ МОДУЛІВ ТА ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Конспект лекцій

Змістовий модуль 1. Сутність, функції, організація фінансів підприємств та їх кредитування

Тема 1. Фінанси підприємств, сутність, функції, організація План.

1. Поняття і сутність фінансів підприємств.
2. Функції фінансів підприємств.
3. Грошові доходи, грошові фонди, фінансові ресурси підприємств.
4. Організація та регулювання фінансової діяльності підприємств.

1. Поняття і сутність фінансів підприємств

Фінанси організацій (підприємств) — це відносно самостійна сфера системи державних фінансів, яка охоплює широке коло грошових відносин, пов'язаних із формуванням і використанням капіталу, доходів, грошових фондів у процесі їх кругообігу.

Фінансам підприємств властиві певні загальні та специфічні ознаки.

Загальною ознакою фінансів підприємств є те, що вони виражають сукупність економічних (грошових) відносин, пов'язаних із розподілом вартості валового внутрішнього продукту.

Специфічні ознаки фінансів підприємств виражають грошові відносини, що залежать від первинного розподілу вартості валового внутрішнього продукту, формування і використання грошових доходів і децентралізованих фондів.

Виходячи із загальної та специфічних ознак, можна сформулювати таке основне визначення фінансів підприємств.

Фінанси підприємств — це економічні відносини, які відображають формування, розподіл та використання грошових фондів і доходів суб'єктів господарювання у процесі відтворення.

До фінансів підприємств належать такі групи **фінансових відносин**:

внутрішні: між окремими структурними підрозділами; із засновниками підприємства; із персоналом;

зовнішні: із державною; з установами фінансової інфраструктури; з органами виробничої інфраструктури; з іншими господарюючими суб'єктами (продавцями і покупцями продукції.)

Об'єктами фінансів підприємств є: економічні відносини, пов'язані з рухом коштів, формуванням та використанням грошових фондів.

Суб'єктами таких відносин можуть бути підприємства, організації, банківські установи та страхові компанії, позабюджетні та інвестиційні фонди, аудиторські організації, інші суб'єкти господарювання.

Для всіх видів відносин загальним є те, що всі вони мають вартісне вираження і виникають за ініціативою самого підприємства або контрагента.

За допомогою фінансів у суспільному виробництві відбувається рух грошових коштів, які набирають специфічної форми

фінансових ресурсів, що формуються у суб'єктів господарювання та держави.

2. Функції фінансів підприємств

У процесі відтворення фінанси підприємств як економічна категорія проявляються і виражають свою сутність через такі **функції**:

формування фінансових ресурсів у процесі виробничо-господарської діяльності;

розподіл та використання фінансових ресурсів для за безпечення поточної виробничої та інвестиційної діяльності, для виконання своїх зобов'язань перед фінансово-банківською системою та для соціально-економічного розвитку підприємств;

контроль за формуванням та використанням фінансових ресурсів у процесі відтворення.

Формування фінансових ресурсів на підприємстві відбувається під час формування статутного фонду, у процесі розподілу грошових надходжень до основних та оборотних коштів, а також під час використання доходів на формування резервного фонду, фонду споживання і фонду нагромадження. У зв'язку з цим поняття «формування» та «розподіл» доцільно розглядати як єдиний процес у суспільному виробництві.

Фінансам характерна контрольна функція, яка реалізується через внутрішній і зовнішній контроль.

Зовнішній контроль здійснюється державними органами — Казначейством, Податковою адміністрацією і поліцією, контрольно-ревізійним управлінням. Окремі види фінансового контролю здійснюються НБУ, комерційними банками, аудиторами.

Внутрішньофірмовий контроль здійснюється контрольно-аналітичними підприємствами, бухгалтерією, внутрішніми аудиторами з метою підвищення ефективності роботи.

Обов'язковими передумовами ефективного функціонування фінансів є: різноманітність форм власності; свобода підприємництва та самостійність у прийнятті рішень; вільне ринкове ціноутворення та конкуренція; фінансування підприємства; правове забезпечення правил економічної поведінки всіх суб'єктів підприємницької діяльності; обмеження і регламентація державного втручання в діяльність підприємств.

3. *Грошові доходи, грошові фонди, фінансові ресурси підприємств*

Грошові кошти на підприємстві спочатку формуються в процесі утворення статутного фонду. У подальшому вони інвестуються для забезпечення виробничо-господарської діяльності, розширення та розвитку виробництва. Саме так підприємства дістають можливість виробляти та збувати продукцію, одержувати доходи. Кошти підприємств зберігаються в касах, а також на поточному, валютному та інших рахунках у банківських установах.

У процесі реалізації продукції, робіт, послуг на рахунки підприємств постійно надходять грошові кошти у вигляді виручки від реалізації. Кошти надходять також від фінансово-інвестиційної діяльності підприємств. Однак підприємство розпоряджається не всіма грошовими коштами, які воно одержує. Так, у складі виручки від реалізації продукції на підприємство надходять суми акцизного збору, податку на додану вартість, які підлягають внесенню в бюджет. Реальним платником цих податків є споживач, а перераховує їх у бюджет підприємство, яке реалізує продукцію. Частина грошових надходжень, що залишилася після відрахувань спрямовується на заміщення коштів, авансованих в оборотні та основні фонди, на виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом, позабюджетними фондами, банками, страховими організаціями та іншими суб'єктами господарювання. Частина грошових надходжень, яка залишилась, формує валовий та чистий дохід, прибуток.

Грошові фонди – це частина грошових коштів, які мають цільове спрямування.

Однією з найважливіших сторін фінансової діяльності підприємств є формування і використання різноманітних грошових фондів, які можна розбити на групи:

Фонди власних коштів – це статутний капітал, додатковий капітал, резервний фонд, спеціальні фонди та ін.

Фонди позичених коштів – кредити банків, комерційні кредити, факторинг, лізинг та ін.

Фонди залучених коштів – фонди споживання, розрахунки по дивідендах, доходи майбутніх періодів, резерви майбутніх витрат і платежів.

Під **фінансовими ресурсами** слід розуміти грошові нагромадження та доходи, що є в розпорядженні підприємств.

Основними джерелами формування фінансових ресурсів підприємств є власні та залучені кошти.

До **власних** належать: статутний фонд, амортизаційні відрахування, валовий дохід та прибуток.

До **залучених** – отримані кредити, пайові та інші внески, кошти мобілізовані на фінансовому ринку.

Формування фінансових ресурсів підприємств:

1. *Формуються під час заснування підприємств:* внески засновників у статутні фонди.

2. *Формуються за рахунок власних та притриманих до них коштів:*

а) доходи; валовий і чистий дохід, прибуток від основної діяльності; прибуток від іншої операційної діяльності; прибуток від фінансових операцій; прибуток від іншої звичайної діяльності і надзвичайних подій.

б) надходження; амортизаційні відрахування; цільові надходження; стійкі пасиви; цільові внески членів трудового колективу.

3. *Мобілізуються на фінансовому ринку:* надходження коштів від емісій акцій, облігацій та інших видів цінних паперів; кредитні інвестиції.

4. *Поступають у порядку розподілу грошових надходжень:* фінансові ресурси, які надійшли від галузевих структур, концернів, асоціацій; страхові відшкодування; бюджетні субсидії; інші види ресурсів.

4. Організація та регулювання фінансової діяльності підприємств

Перехід до ринкової економіки зумовлює посилення ролі фінансів підприємств у системі господарювання. Конкурентоспроможність та платоспроможність підприємств визначаються раціональною організацією фінансів. Організація фінансової діяльності підприємства має бути побудована так, щоб це сприяло підвищенню ефективності виробництва.

Функціонування фінансів підприємств здійснюються не автоматично, а за допомогою цілеспрямованої їх організації. Під **організацією фінансів підприємств** розуміють форми, методи, способи формування та використання ресурсів, контроль за їх кругообігом для досягнення економічних цілей згідно з чинними законодавчими актами.

В основу організації фінансів підприємств покладено **комерційний розрахунок** тобто метод ведення господарювання, що полягає в постійному порівнянні (у грошовому вираженні) витрат та результатів діяльності. Його метою є одержання максимального прибутку за мінімальних витрат капіталу та мінімально можливого ризику. Він справляє значний вплив на організацію фінансів підприємств та передбачає, що фінансові відносини підприємств регламентуються державою в основному економічними методами. За ринкової економіки господарський механізм саморозвитку базується на таких основних принципах: *саморегулювання, самоокупність та самофінансування*.

На організацію фінансів впливають організаційно-правові, форми господарювання, сфера та характер діяльності підприємств.

Процес управління фінансовою діяльністю підприємства базується на певному механізмі, який включає елементи зовнішнього та внутрішнього регулювання. До **зовнішнього регулювання** належить: державне, правове та нормативне регулювання; ринковий механізм. До **внутрішнього регулювання** належить: регулювання окремих аспектів діяльності; інформаційне забезпечення; система методів фінансового управління; система фінансових важелів.

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність поняття «фінанси».
2. Склад фінансової системи держави.
3. Сформулюйте визначення фінансів підприємств.
4. Охарактеризуйте поняття «авансування» та «інвестування».
5. Охарактеризуйте поняття «грошових коштів», «грошових фондів» і «фінансових ресурсів».
6. Назвіть джерела формування фінансових ресурсів підприємств.
7. Розкрийте склад зовнішніх та внутрішніх відносин господарюючого суб'єкта.
8. Джерела формування фондів власних засобів.

Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємств

План.

1. Грошові розрахунки в діяльності підприємств.

2. Безготівкові операції та розрахунки підприємств.
3. Загальні принципи ведення касових операцій підприємством.
4. Розрахунково-платіжна дисципліна та її вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства.

1. Грошові розрахунки в діяльності підприємств

Грошові розрахунки (підприємства) — система грошових відносин, що виникають в процесі господарської діяльності підприємства.

З точки зору фінансів підприємства будь-який актив чи господарська операція оцінюються з огляду величини і спрямованості грошових потоків, що породжуються ними.

Грошові потоки — рух грошових коштів, які одержує і витрачає підприємство у готівковій і безготівковій формі (рис. 1).

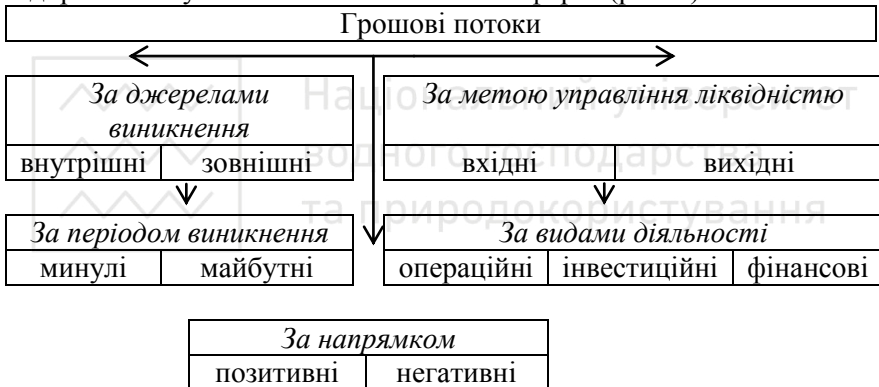

Рис. 1. Основні класифікаційні ознаки грошових потоків

Усі грошові потоки підприємства поєднуються в три основні групи: потоки від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Грошові розрахунки, які здійснюються підприємствами всіх форм власності, можуть здійснюватись у двох формах: готівковій та безготівковій.

У сукупності грошові розрахунки формують грошовий оборот підприємств (рис. 2).

Доходи (виручка) від продажу продукції визначаються двома методами (табл. 1.4).

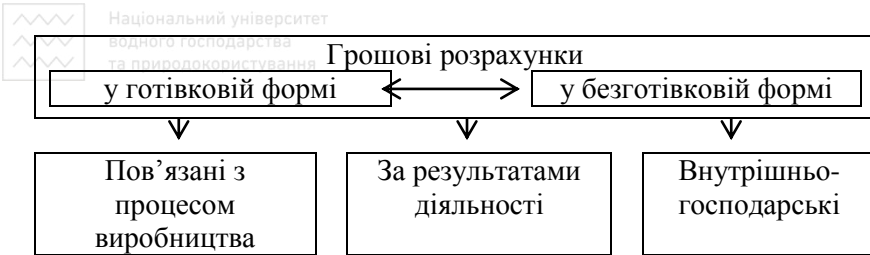

Рис. 2. Грошовий оборот підприємства

Таблиця 1.4

Методи визнання доходів від продажу продукції

Касовий метод	Метод нарахувань
надходження від продажу визначають за коштами, які надійшли на рахунок у вигляді платежів за відвантажену продукцію, виконані роботи, надані послуги або оприбуткованих матеріальних цінностей	надходження від продажу продукції визначають за вартістю відвантажених товарів на відповідну дату

2. Безготівкові операції та розрахунки підприємств

Безготівкові розрахунки — це грошові розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках у банках, коли гроші списуються з рахунка платника і переказуються на рахунок отримувача коштів.

Переважна кількість міжгосподарських розрахунків здійснюються безготівковим шляхом. Використовують **два методи безготівкових платежів** — це запис на рахунках і залік взаємних боргів, які в результаті завершуються записами на рахунках.

За інструкцією про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті вони здійснюються в різних формах, що пов'язано з використанням різних видів розрахункових документів (рис. 3).

Система безготівкових розрахунків включає:

класифікацію розрахунків: розрахунки за товарними операціями; розрахунки за нетоварними операціями;

організацію розрахунків — здійснюється за принципами організації безготівкових розрахунків;

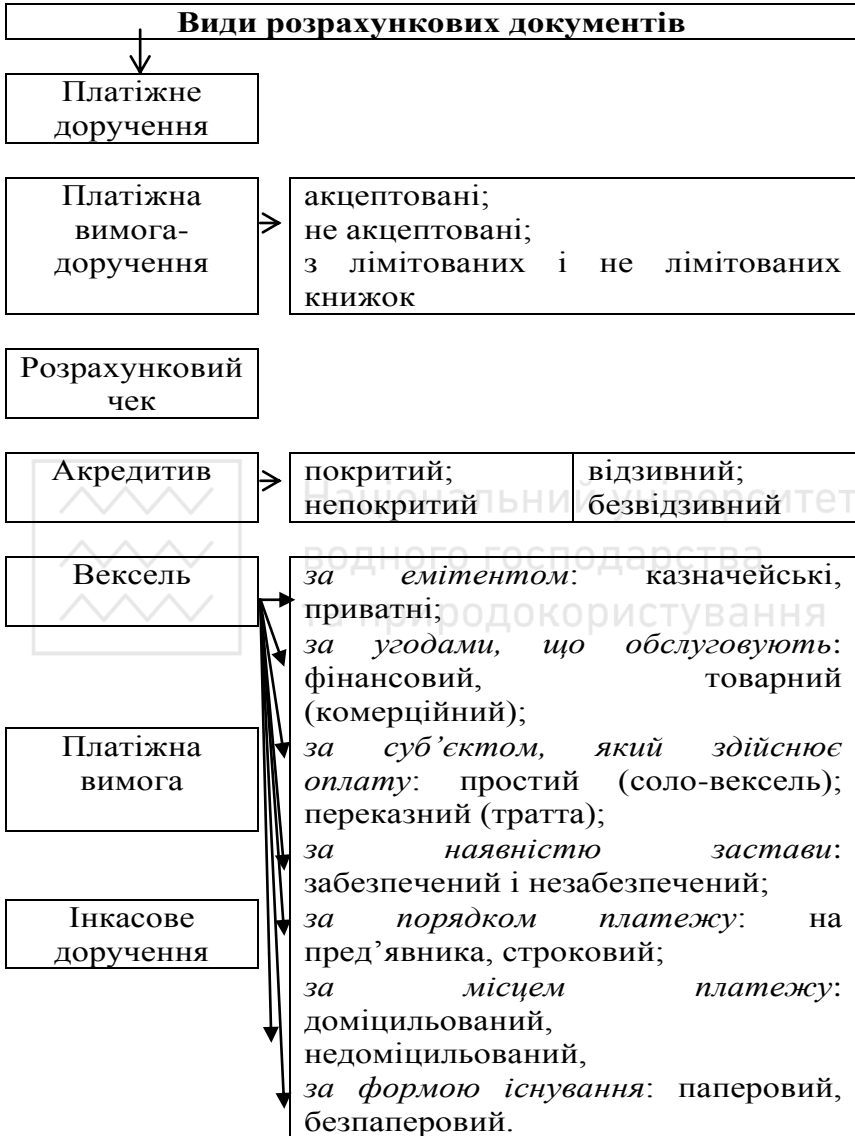

Рис. 3. Види розрахункових документів

Платіжне доручення – це письмове доручення власника рахунка банку перерахувати (переказати) певну суму коштів зі свого поточного рахунка на рахунок постачальника або іншого одержувача. Строк дії платіжного доручення 10 днів (день заповнення до розрахунку не приймається). Механізм здійснення розрахунків платіжними дорученнями відображено на рис. 4.

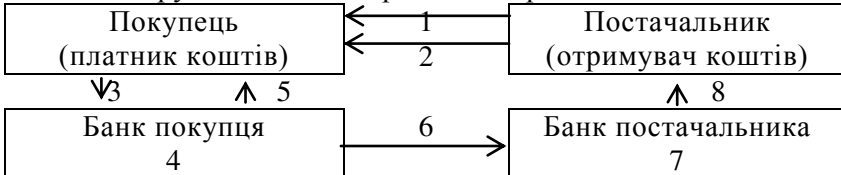

Рис. 4. Механізм здійснення розрахунків платіжними дорученнями

Схема розрахунку платіжними дорученнями:

1 – постачальник відвантажує продукцію (виконує роботи, послуги);

2 – постачальник виставляє рахунок-фактуру за продукцію;

3 – покупець подає до банку, що його обслуговує, платіжне доручення;

4 – банк покупця списує з його рахунка кошти;

5 – банк покупця повідомляє покупця про списання коштів;

6 – банк покупця передає електронним зв'язком або надсилає платіжне доручення на відповідну суму до банку постачальника;

7 – банк постачальника (отримувача коштів) зараховує кошти на рахунок постачальника;

8 – банк постачальника повідомляє постачальника про надходження коштів на розрахунковий рахунок випискою з розрахункового рахунку.

Платіжна вимога – це розрахунковий документ, що містить вимогу стягувача або в разі договірної списання отримувача до банку, що обслуговує платника, здійснити без погодження з платником переказ визначеної суми коштів з рахунку платника на рахунок отримувача.

Платіжна вимога-доручення – це комбінований розрахунковий документ, який складається з двох частин. Механізм здійснення розрахунків платіжними вимогами-дорученнями відображено на рис. 5.

Верхня частина — вимога підприємства-постачальника до підприємства-покупця сплатити вартість товару, виконаних робіт, послуг.

Нижня частина — доручення покупця (платника грошових коштів) банку, який його обслуговує, переказати належну суму коштів з його рахунка на рахунок постачальника.

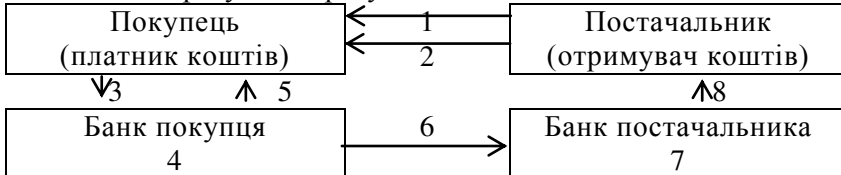

Рис. 5. Механізм здійснення розрахунків платіжними вимогами-дорученнями

Схема розрахунку платіжними вимогами-дорученнями:

- 1 – постачальник відвантажує продукцію покупцеві;
- 2 – разом із документами на відвантажену продукцію постачальник передає платіжну вимогу-доручення на оплату;
- 3 – покупець передає вимогу-доручення до банку, що його обслуговує, для переказу коштів;
- 4 – банк покупця списує з його рахунка кошти;
- 5 – банк покупця повідомляє випискою покупця – власника рахунку про списання коштів із його розрахункового рахунку;
- 6 – банк покупця передає в банк постачальника платіжну вимогу-доручення;
- 7 – банк постачальника зараховує кошти на рахунок постачальника;
- 8 – банк постачальника повідомляє постачальника про надходження коштів на розрахунковий рахунок випискою з розрахункового рахунку.

Розрахунковий чек – це документ стандартної форми з дорученням чекодавця своєму банкові переказати кошти на рахунок пред'явника чека (отримувача коштів). Чек може бути пред'явлений в установу банку протягом 10 днів з дати його виписки. Механізм здійснення розрахунків чеками відображено на рис. 6.

Схема розрахунку чеками:

- 1 – постачальник передає товар покупцеві;
- 2 – покупець передає чек постачальнику;

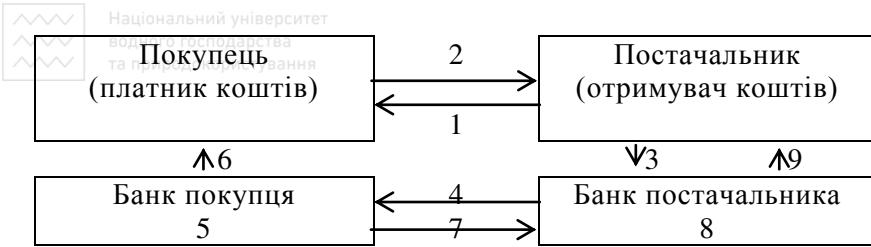

Рис. 6. Механізм здійснення розрахунків чеками

3 – постачальник передає чек до свого банку;

4 – банк постачальника направляє чек для оплати в банк покупця;

5 – банк покупця списує кошти з рахунку покупця товару;

6 – банк покупця повідомляє його про списання коштів;

7 – банк покупця (платника коштів) переказує відповідні кошти банку постачальника;

8 – банк постачальника зараховує кошти на рахунок постачальника;

9 – банк постачальника повідомляє постачальника про зарахування коштів на його рахунок.

Інкасове доручення – це розрахунковий документ, що застосовується у разі стягнення в безспірному порядку сум фінансових санкцій, недоїмки в бюджет з податків, штрафів, які нараховані державними податковими органами.

Вексель – цінний папір, письмове безумовне зобов'язання, боргова розписка стандартної форми, що дає право її власнику (векселедержателю) вимагати сплати визначеної у векселі суми від особи, яка видала вексель, (векседавця) у відповідний строк і у відповідному місці. Механізм здійснення розрахунків векселями відображено на рис. 7.

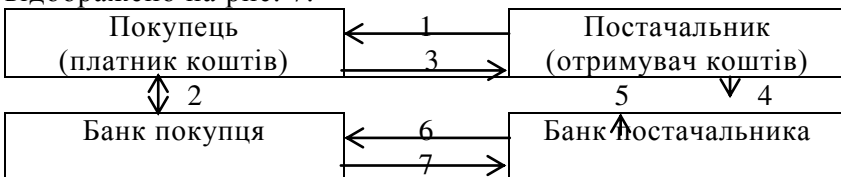

Рис. 7. Механізм здійснення розрахунків векселями

Схема розрахунку векселями:

1 – постачання товару;

- 2 – акцепт векселя в банку, який обслуговує покупця;
- 3 – передача векселя;
- 4 – платіжне доручення банку постачальника на оплату цього векселя;
- 5 – облік векселя постачальника у межах облікової ставки;
- 6 – пред'явлення векселя до оплати у встановлений строк;
- 7 – отримання платежу.

Акредитив – грошове зобов'язання банку, яке видається ним за дорученням клієнта (заявника акредитива) на користь його контрагента виконати платіж третій особі (бенсфіціару) за поставлені товари (виконані роботи, надані послуги), або надати повноваження іншому виконуючому банку здійснити це платіж на умовах пред'явлення документів, передбачених відповідно до договору між контрагентами. Механізм здійснення розрахунків акредитивами зображено на рис. 8.

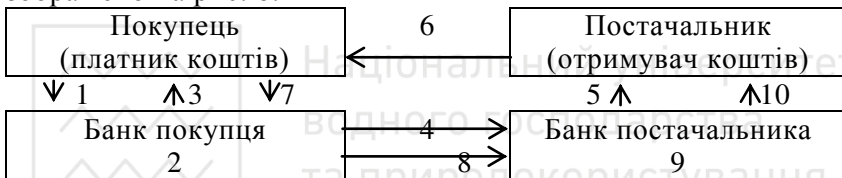

Рис. 8. Механізм здійснення розрахунків акредитивами

Схема розрахунку акредитивами:

- 1 – покупець, доручає банку, що його обслуговує, відкрити акредитив;
- 2 – банк покупця відкриває акредитив;
- 3 – банк покупця сповіщає покупця про відкриття акредитива;
- 4 – банк покупця повідомляє банк постачальника про відкриття акредитива постачальнику на конкретну суму;
- 5 – банк постачальника сповіщає постачальника про відкриття акредитива;
- 6 – відвантаження товару;
- 7 – покупець повідомляє банк про виконання умови акредитиву;
- 8 – банк покупця переказує банку постачальника суму коштів з акредитива;

9 – банк постачальника зараховує кошти на рахунок постачальника;

10 – банк постачальника повідомляє постачальника про зарахування коштів на його рахунок.

3. Загальні принципи ведення касових операцій підприємством

Підприємства для зберігання коштів і здійснення всіх видів банківських операцій відкривають рахунки в банках. Кожне підприємство може відкривати два і більше поточних (табл. 1.5.).

Таблиця 1.5

Види банківських рахунків підприємства

У національній валюті	В іноземній валюті
1	2
<p><i>поточні рахунки</i> – для зберігання грошових коштів та здійснення всіх видів банківських операцій;</p> <p><i>бюджетні рахунки</i> – відкриваються підприємствам, яким виділяються кошти за рахунок державного або місцевого бюджетів для цільового їх використання;</p> <p><i>кредитні рахунки</i> – відкриваються в будь-якій установі банку, яка має право видавати кредити;</p> <p><i>депозитні рахунки</i> – відкриваються між власником рахунка та установою банку на визначений строк</p>	<p><i>поточні;</i></p> <p><i>розподільчі;</i></p> <p><i>кредитні;</i></p> <p><i>депозитні.</i></p>

Касові операції підприємства пов'язані як із прийняттям, так і з видачею готівки. Порядок ведення касових операцій регламентується НБУ та поширюється на всі підприємства незалежно від форм власності і виду діяльності, а також на фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності (крім банків і підприємств зв'язку).

Ліміти залишку готівки в касі — гранична сума грошових активів (або їх норматив у днях до обороту), яка може знаходитися на підприємстві у формі готівки; визначається для кожного підприємства комерційними банками за місцем відкриття рахунка з урахуванням режиму і специфіки роботи підприємства, відстані його

від установи банку, розміру касових оборотів, установлених строків і порядку передавання готівки в банк.

Звіт про рух грошових коштів містить інформацію про надходження та вибуття грошових коштів і їх еквівалентів підприємства за звітний період (за видами діяльності), і передбачає використання непрямого методу подання інформації про рух коштів.

4. Розрахунково-платіжна дисципліна та її вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства

Розрахункова дисципліна передбачає зобов'язання суб'єктів господарювання щодо дотримання встановлених правил проведення розрахункових операцій.

Платіжна дисципліна передбачає здійснення підприємствами платежів за фінансовими зобов'язаннями в повному обсязі та у встановлені строки.

За порушення підприємствами розрахунково-платіжної дисципліни до них можуть бути вжиті відповідні санкції.

Договірні санкції спрямовані на забезпечення повного й безпечного виконання господарських угод. Такі санкції застосовуються у вигляді сплати неустойки, яка визначається у відсотках до суми невиконаного зобов'язання.

Банківські (кредитні) санкції застосовуються до підприємств за порушення ними кредитної дисципліни; за незадовільний стан обліку і звітності; нецільове використання кредитних ресурсів; за несвоєчасне повернення отриманих кредитів.

Фінансові санкції застосовуються за порушення суб'єктами господарювання фінансової дисципліни. Вони застосовуються державними органами, податковими адміністраціями.

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте поняття «грошового обороту».
2. Назвіть, які види грошових потоків відносяться до:
 - операційної діяльності;
 - інвестиційної діяльності;
 - фінансової діяльності.
3. Дайте характеристику формам безготівкових розрахунків (платіжне доручення, платіжна вимога-доручення, розрахунковий чек, акредитив, вексель, інкасове доручення).

4. У яких випадках виникають готівкові розрахунки.

Тема 3. Доходи, витрати, фінансові результати підприємств План.

1. Доходи і фінансові результати.
2. Прибуток як важливий показник фінансових результатів підприємства.
 - 2.1. Економічний зміст прибутку та його склад.
 - 2.2. Формування прибутку від реалізації продукції.
 - 2.3. Розподіл і використання чистого прибутку.
3. Система оподаткування підприємств.
4. Непряме оподаткування підприємств.

1. Доходи і фінансові результати

Доходи — збільшення економічних вигод унаслідок господарських операцій у вигляді надходження активів (грошових коштів, іншого майна) і (або) зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу підприємства (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків власників).

Підприємство може отримувати доходи і здійснювати свої витрати від таких видів діяльності підприємства (рис. 9).

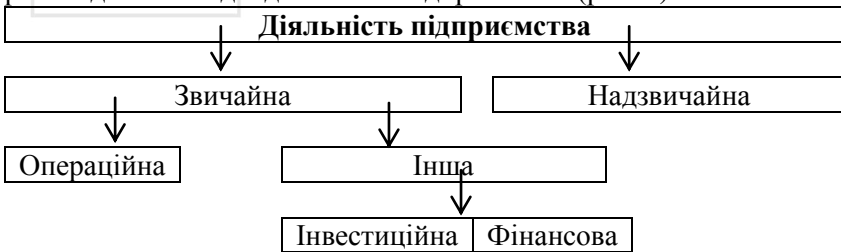

Рис. 9. Види діяльності підприємства

Фінансовий результат від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів, фінансових та інших витрат.

Різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податку на прибуток дає кінцевий фінансовий результат — прибуток від звичайної діяльності.

Окремо від фінансових результатів від звичайної діяльності відображаються відповідно: невідшкодовані збитки та прибутки від надзвичайних подій (стихійного лиха, пожеж, техногенних аварій тощо).

Остаточний фінансовий результат діяльності підприємства за П(С)БО розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку і податків з надзвичайного прибутку.

Для розуміння сутності доходів підприємства та підвищення ефективності управління ними велике значення має їх **класифікація за різними ознаками**:

1. *За видами господарських операцій*: доходи від реалізації товарів, продукції, інших активів, придбаних з метою перепродажу (крім інвестицій у цінні папери); доходи від реалізації послуг; доходи від використання активів підприємства іншими фізичними і юридичними особами, результатом яких є отримання процентів, дивідендів, роялті;

2. *За видами діяльності, внаслідок якої вони виникають*: доходи від звичайної діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової); доходи від надзвичайної діяльності;

3. *За місцем виникнення доходу*: доходи центрів інвестицій; доходи центрів доходів; доходи центрів прибутку; загальний дохід підприємства.

Підвищення ефективності роботи підприємства вимагає виявлення резервів збільшення обсягів виробництва і реалізації, зниження собівартості, зростання прибутку. Визначення основних напрямків пошуку резервів збільшення фінансових результатів передбачає класифікацію факторів, що впливають на них (табл. 1.6).

2. Прибуток як важливий показник фінансових результатів підприємства

2.1. Економічний зміст прибутку

Прибуток є однією з основних категорій товарного виробництва. **Прибуток** – це та частина додаткової вартості про-

Вплив факторів на фінансові результати підприємства

Фактори, що впливають на фінансові результати підприємства

внутрішні

дукту, що реалізуються підприємством, яка залишається після покриття витрат виробництва.

Відособлення частини вартості продукції у вигляді витрат виступає у грошовому виразі, як собівартість продукції.

Додатковий продукт – це вартість, створювана виробниками понад вартість необхідного продукту.

Прибуток – це частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набере грошової форми. Отже, об'єктивна основа існування прибутку пов'язана з необхідністю первинного розподілу додаткового продукту.

2.2. Формування прибутку від реалізації продукції

Прибуток є об'єктивною економічною категорією. Тому на його формування впливають об'єктивні процеси, що відбуваються в суспільстві, у сфері виробництва й розподілу ВВП.

Прибуток – це підсумковий показник, результат фінансово-господарської діяльності підприємств, як суб'єктів господарювання. Тому прибуток відбиває їх результати і зазнає впливу багатьох чинників.

Прибуток від реалізованої продукції безпосередньо залежить від двох основних показників: обсягу реалізованої продукції та її собівартості. На зміну обсягу реалізованої продукції впливає зміна обсягу виробництва, залишків нереалізованої продукції, частки прибутку в ціні продукції (рентабельність продукції).

*Прибуток від реалізації продукції = обсяг реалізованої продукції –
с/в продукції,*

яка включає такі витрати: матеріальні, на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизаційні відрахування, інші витрати.

Без обчислення собівартості неможливо визначити фінансовий результат виробничо-господарської діяльності підприємства.

Скорочення витрат на виробництво продукції, тобто зниження її собівартості, є важливим фактором збільшення прибутку від реалізації.

Не включаються до виробничої собівартості реалізованої про-

Таблиця 1.6

Вплив факторів на фінансові результати підприємства

Фактори, що впливають на фінансові результати підприємства

<i>внутрішні</i>			<i>зовнішні</i>	
<i>виробничі</i>		<i>невиробничі</i>	<i>рівень інфляції</i>	<i>ціни на виробничі ресурси і супутні товари</i>
<i>екстенсивні</i>	<i>інтенсивні</i>		<i>умови транспортування</i>	
обсяг необоротних і оборотних активів	рівень фондівдачі основних фондів	постачальницько-збутова діяльність	соціально-економічні умови	державне регулювання цін, тарифів
обсяг власних і позикових фінансових ресурсів	рівень продуктивності праці робітників	соціальні умови праці	умови	
час роботи устаткування	рівень оборотності оборотних активів	облікова політика підприємства	фаза економічного циклу держави	рівень насичення ринків товарами податкова політика держави
чисельність персоналу підприємства	кваліфікація персоналу підприємства	стадія життєвого циклу підприємства та продукції	фінансово-кредитна політика держави	рівень конкуренції в галузі
фонд робочого часу	застосування прогресивних видів сировини і матеріалів	фактори, що ведуть до штрафів, економічних санкцій	рівень розвитку зовнішньо-економічних зв'язків	природні умови

дукції: адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати.

На підприємствах виробничої сфери можуть бути використані три методи розрахунку прибутку від реалізації продукції: метод прямого рахунку, за показником витрат на 1 грн. продукції; економічний (аналітичний) метод.

2.3. Розподіл і використання чистого прибутку

Об'єктом розподілу є прибуток підприємства. Під **розподілом** розуміють направлення прибутку в бюджет і використання на підприємстві та за його межами. Законодавчо розподіл прибутку регулюється в тій його частині, яка надходить до бюджетів різних рівнів у вигляді податків та інших обов'язкових платежів. Визначення напрямків витрачання прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, структури статей його використання знаходиться в компетенції підприємства.

На підприємстві розподілу підлягає чистий прибуток, тобто прибуток, що залишився в розпорядженні підприємства після сплати податків та інших обов'язкових платежів.

Розподіл чистого прибутку — один із напрямів внутрішньо-фірмового планування, значення якого в ринкових умовах зростає. Порядок розподілу і використання чистого прибутку на підприємстві фіксується в статуті підприємства.

Розподіл чистого прибутку підприємства відбувається таким чином: відрахування на благодійні цілі; сплата в бюджет економічних санкцій; фонди цільового призначення: *фонд накопичення* (виробничо-технічний розвиток, створення резервного фонду); *виплата дивідендів*; *фонди споживання* (соціальний розвиток, матеріальне заохочення працівників, пенсійне страхування, позичковий фонд для працівників).

3. Система оподаткування підприємств

Податок є важливою ланкою фінансових відносин у суспільстві і як форма фінансових відносин виникають одночасно з появою держави. **Податки** – це обов'язкові платежі, що їх встановлює держава для юридичних і фізичних осіб з метою формування централізованих фінансових ресурсів, які забезпечують фінансування державних витрат.

Система оподаткування – це сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів різних рівнів, а також до державних цільових фондів, що стягуються в порядку, установленому відповідними законами держави.

У системі оподаткування можна виділити дві підсистеми: оподаткування юридичних осіб (підприємств) та оподаткування фізичних осіб.

Всі податки, збори та інші обов'язкові платежі поділяються за джерелами сплати:

на собівартість продукції: відрахування на обов'язкове державне пенсійне страхування, відрахування на обов'язкове соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, відрахування на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття, відрахування на обов'язкове соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві, відрахування до Державного фонду зайнятості, збір за спеціальне використання природних ресурсів, деякі місцеві податки і збори;

до ціни продукції: ПДВ, акцизний збір, мито;

на фінансові результати: податок на прибуток.

Підприємства – суб'єкти господарювання повинні сплачувати загальнодержавні, а також місцеві податки і збори.

Загальнодержавні податки і збори включають: прямі податки (податок на прибуток, плата за землю, податок з власників транспортних засобів, податок на нерухомість); непрямі податки; збори.

Місцеві податки і збори включають: два податки (комунальний податок і податок з реклами); різні збори (ринковий, готельний, ін.).

4. Непряме оподаткування підприємств

Непрямі податки – податки, які включаються в ціну товарів (робіт, послуг), що реалізуються (виконуються, надаються), виконуючи роль ціноутворюючого елемента, і суттєво впливають на загальний рівень цін.

Види непрямих податків: ПДВ, акцизний збір, мито.

Формування ціни реалізації продукції відбувається таким чином (рис. 10).

Податок на додану вартість (ПДВ) – непрямий податок, який сплачується до державного бюджету на кожному етапі виробництва продукції, товарів, виконання робіт, надання послуг, при імпорті товарів до

або під час митного оформлення. Він домінує серед непрямих податків, що надходять до бюджету.

Собівартість продукції	Прибуток	Акцизний збір	ПДВ	Націнки ПЗО	ТН
Ціна виробника	продукції				
Відпускна ціна продукції виробником					
Ціна придбання товару					
Ціна реалізації товару кінцевому споживачеві					

Рис. 10. Формування ціни реалізації продукції

Платниками податку в бюджет є суб'єкти господарської діяльності і громадяни які здійснюють підприємницьку діяльність на території України. При цьому податок сплачується, якщо обсяг оподаткованих операцій платника з продажу товарів (робіт, послуг) за останні 12 календарних місяців перевищував 300 тис. грн.

Об'єктом оподаткування є операції, зв'язані з продажем товарів (робіт, послуг) усередині держави, їхнім імпортом чи експортом. **Продаж товарів** – це будь-які операції, що здійснюються з договорами купівлі-продажу, іншими цивільно-правовими договорами та передбачають права власності на товари за компенсацію, а також операції з безоплатного надання товарів.

База оподаткування з продажу товарів (робіт, послуг) визначається, виходячи з договірної вартості цих товарів (робіт, послуг), розрахованої за вільними або регульованими цінами (тарифами). У базу для розрахунку ПДВ включається АЗ та інші загальнодержавні податки і збори.

Деякі операції звільнені від ПДВ:

операції з продажу вітчизняних продуктів дитячого харчування молочними кухнями і спеціалізованими магазинами;
товари спеціального призначення для інвалідів;
лікарські засоби і вироби медичного призначення та ін. згідно з чинним законодавством.

Для платників податку, у котрих обсягах операцій, що оподатковуються, за попередній календарний рік перевищує 1200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, оподатковуваний (звітний) період дорівнює календарному місяцю. При цьому сплата ПДВ має здійснюватись не пізніше 20 числа місяця, що настає за звітним пе-

ріодом. Платники податку, у яких обсяг операцій менший, самі визначають податковий період. Він може дорівнювати календарному місяцю або кварталу.

Суттєвий вплив ПДВ на фінансову діяльність підприємств пов'язаний з наданням і погашенням податкового кредиту.

Податкове зобов'язання – загальна сума податку, отримана (нарахована) платником ПДВ у звітному періоді.

Податковий кредит – сума ПДВ, сплаченого платником у звітному періоді у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг), основних фондів і нематеріальних активів.

Податкове зобов'язання > податковий кредит – ПДВ до сплати в бюджет

Податкове зобов'язання < податковий кредит – ПДВ до відшкодування з бюджету

Акцизний збір (АЗ) – це непрямий податок, що встановлюється на підакцизні товари, та включається в їхню ціну. Вплив АЗ на фінансово-господарську діяльність підприємств здійснюється через ставки АЗ, методики розрахунку, строки і джерела сплати для суб'єкта господарювання.

До підакцизних товарів віднесено: бензини моторні, дизельне паливо, автомобілі, тютюнові вироби, ювелірні вироби, спирт етиловий та алкогольні напої, пиво солодове.

АЗ обчислюється за ставками, що визначаються у двох варіантах:

- у твердих сумах з одиниці реалізованого товару;
- за ставками у відсотках до обороту з пролажу товарів.

Строки сплати АЗ в бюджет залежать від виду підакцизних товарів, суми податку.

Мито – вид непрямих податків, який стягується з товарів, що переміщуються через митний кордон країни. На фінансову діяльність підприємств-імпортерів впливає визначення об'єкта оподаткування, розмір ставок податку, податкові пільги, строки сплати податку.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте доходи підприємства за видами діяльності.

2. Дайте характеристику прибутку підприємства.
3. Які види податків відносяться:
 - на собівартість продукції;
 - до ціни продукції;
 - на фінансовий результат.
4. Які види податків і зборів відносяться до місцевих податків і зборів.
5. Які види податків і зборів відносяться до загальнодержавних.
6. Дайте визначення «ПДВ».
7. Назвіть об'єкт оподаткування акцизного збору.
8. Які фактори впливають на встановлення розміру ставки податку на землю.
9. Які фактори впливають на встановлення розміру ставки податку із власників транспортних засобів.

Тема 4. Кредитування підприємств

План.

1. Поняття, принципи та основні форми кредитування.
2. Класифікація та форми кредитів.
3. Порядок надання банківського кредиту.
4. Оцінювання кредитоспроможності підприємства.

1. Поняття, принципи та основні форми кредитування

Кредитування — відповідні економічні відносини, які пов'язані з видачею підприємству коштів у тимчасове користування, на строго визначені цілі, за певну плату та на умовах повернення.

Принципи кредитування підприємства:

терміновість – погашення кредиту у визначений строк;

повернення – кредит має бути повернений у термін, визначений кредитною угодою;

цільовий характер – кредит надається підприємству на строго визначені цілі;

платність – сплата підприємством відсотків за користування кредитом;

забезпечення кредиту – наявність у підприємства юридично оформлених документів, які гарантують його своєчасне повернення.

Причини виникнення та функціонування кредитних відносин бувають двох видів:

загальноекономічні: товарне виробництво; рух вартості у сфері товарного обміну; необхідність забезпечення безперервного процесу відтворення; функціонування підприємств на засадах комерційного рахунка;

специфічні: сезонний характер окремих виробництв; розбіжність між нагромадженням і витрачанням коштів на підприємстві; відхилення фактичного використання оборотних коштів від їх нормативу в процесі індивідуального кругообігу оборотних фондів підприємства.

Діяльність підприємства в умовах ринкової економіки не можлива без періодичного використання різноманітних **форм кредитування**:

за джерелами формування: банківське кредитування; комерційне кредитування; державне цільове кредитування; інвестиційне податкове кредитування; облігаційне кредитування; лізингове кредитування;

за об'єктом кредитних відносин: кредитування у товарній формі; кредитування у грошовій формі.

2. Класифікація та форми кредитів

Кредит — форма позикового капіталу, яка обумовлює виникнення кредитних відносин між суб'єктами господарювання з приводу надання у тимчасове користування певної вартості з метою її цільового використання на умовах добровільності, платності, забезпеченості для отримання економічних вигод.

Кредити, що їх можуть отримати підприємства, класифікуються за такими ознаками:

1. *За кредиторами*: банки та спеціалізовані фінансово-кредитні інститути; підприємства; держава; міжнародні фінансово-кредитні установи.

2. *За формами та видами*:

За формами: товарна; грошова. У товарній формі кредиту виникають кредитні відносини між продавцями та покупцями, коли останні одержують товари чи послуги з відстрочкою платежу — комерційний кредит, продаж товарів і надання послуг населенню в кредит тощо.

Комерційний кредит надається постачальником покупцеві тоді, коли

товаровиробник прагне реалізувати вироблений товар, але у покупця немає грошей для його придбання.

Сфера товарної форми кредиту є незначною, оскільки переважна його частина надається (погашається) в грошовій формі.

Грошовий кредит виступає передусім як банківський кредит. Банківський кредит обслуговує не тільки обіг товарів, а й накопичення капіталу.

За видами:

банківський — це економічні відносини між кредитором і постачальником з приводу надання коштів банком підприємству на умовах терміновості, платності, повернення, матеріального забезпечення;

комерційний — це економічні, кредитні відносини, які виникають між окремими підприємствами;

державний — це економічні кредитні відносини між державою та суб'єктами господарювання;

лізинговий — це стосунки між суб'єктами господарювання, які виникають за орендування майна.

Банківський та державний кредити надаються підприємствам у грошовій формі; лізинговий та комерційний — у товарній.

3. *За метою використання:* Спрямовані на фінансування: оборотних коштів; основних засобів.

4. *За терміном надання:* короткострокові (не більше 1 року); середньострокові (від 1 до 3 років); довгострокові (понад 3 роки).

5. *Залежно від забезпечення:*

забезпечений — гарантуються певними видами активів: нерухомістю, цінними паперами, товарно-матеріальними цінностями, дебіторською заборгованістю, правами на інтелектуальну власність, землю, гарантіями, полісами страхових компаній;

бланковий — отримують тільки фінансово стійкі підприємства на короткий термін (1 — 10 днів).

6. *За порядком надання:*

прямі — передбачає кредитування підприємства безпосередньо одним кредитором;

консорціальні — надається, коли потрібні кошти в обсязі, який не може бути забезпечений одним кредитором. У цьому разі кілька кредиторів об'єднуються і кожен надає частину загального кредиту.

7. *Залежно від цільового спрямування*: виробничий; споживчий;

8. *За строками користування*:

строкові, тобто кредити, надані на визначений у договорі строк. У свою чергу, вони бувають короткострокові (до 1 року), середньострокові (від 1 до 3 років), довгострокові (понад 3 роки);

до запитання — це кредити, що видаються на невизначений строк і які на вимогу кредитора повинні бути повернені у визначений ним час. Якщо кредитор не вимагає повернення, то кредит погашається позичальником у строк, визначений ним самостійно;

прострочені кредити — це кредити, щодо яких строк погашення, встановлений кредитним договором, минув;

відстрочені кредити — це кредити, щодо яких на підставі клопотання позичальника строки погашення були перенесені на більш пізній строк.

3. *Порядок надання банківського кредиту*

Процедура отримання кредиту підприємством:

попередні переговори підприємства з банком щодо надання кредиту;

подання в банк заяви та інших документів на отримання кредиту (кредитна заява, копії засновницьких документів, бізнес-план проекту, баланси та звіти про фінансові результати, перелік та розрахунок вартості майна, що передається в заставу та інші документи);

оцінювання банком ефективності комерційної угоди (інвестиційного проекту) підприємства;

згода банку на надання кредиту;

підписання кредитного договору між підприємством і банком;

надання кредиту;

контроль банку за виконанням підприємством умов кредитування.

Після того, як характеристики кредиту чітко визначено, а за договором досягнуто згоди щодо всіх його істотних умов, складається кредитний договір. **Кредитний договір** є юридичним документом, що визначає взаємні зобов'язання і відповідальність між комерційним банком і клієнтом із приводу одержання останнім кредиту.

Кредити надаються підприємствам: у безготівковій формі з

оплатою платіжних документів із позикового рахунка як у національній, так і в іноземній валюті, переказуванням коштів на поточний рахунок підприємства, у *готівковій формі*.

За невиконання або неналежне виконання прийнятих на себе зобов'язань винна сторона відшкодовує іншій стороні всі заподіяні останній у зв'язку з цим збитки, а також сплачує штрафи, пеню, неустойки, передбачені кредитним договором.

Останнім етапом процесу банківського кредитування є повернення кредиту разом з відсотками.

4. Оцінювання кредитоспроможності підприємства

Кредитоспроможність підприємства оцінюється перед наданням позики, а далі щоквартально на основі показників, які відображають розміщення і джерела обігових коштів, результати фінансової діяльності, а також наявність чи відсутність у минулому році кредитних відносин підприємства з банком, розмір і строки надання позик.

Для оцінювання фінансового стану підприємства враховуються показники його діяльності: обсяг реалізації продукції; прибутки і збитки; рентабельність; ліквідність; грошові потоки (рух коштів на рахунках клієнтів); склад і динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості.

А також: ефективність управління підприємством; наявність державних замовлень і державної підтримки підприємства; ринкова позиція підприємства.

Для підприємства, що отримує кредит, важливо знати, на які показники банк звертатиме особливу увагу. До них належать такі:

1. *Фінансові коефіцієнти* — дають можливість оцінити фінансовий стан і ефективність роботи підприємства.

Коефіцієнт заборгованості показує, наскільки діяльність підприємства фінансується за рахунок позичених коштів, дає уявлення про кредитоспроможність підприємства та рівень фінансового ризику, якого можуть зазнати кредитори. Він розраховується діленням загальної заборгованості підприємства на його власний капітал:

$$K_{\text{заб}} = \frac{\text{Загальна}_{\text{заборгованість}}}{\text{Власний}_{\text{капітал}}} \quad (1)$$

Коефіцієнт ліквідності свідчить про здатність підприємства виконати короткострокові зобов'язання.

Коефіцієнт оборотності свідчить на скільки ефективно підприємство використовує свої активи.

Коефіцієнт прибутковості показує загальну ефективність (результативність) діяльності підприємства.

Коефіцієнт витрат показує прибутковість підприємства щодо обсягів реалізації продукції, його зниження може вказувати на зниження цін на продукцію або на меншу ефективність виробництва. Він розраховується діленням прибутку від операційної діяльності на чисту виручку від реалізації продукції:

$$K_{\epsilon} = \frac{\Pi_{оп.д}}{ЧВ}, \quad (2)$$

де $\Pi_{оп.д}$ — прибуток від операційної діяльності; $ЧВ$ — чиста виручка від реалізації продукції.

$ЧВ = \text{Виручка від реалізації} - \text{Податок на додану вартість} - \text{Акцизний збір};$

$\Pi_{оп.д} = ЧВ - \text{Собівартість реалізованої продукції} - \text{Адміністративні витрати} - \text{Витрати на збут, інвентар}.$

Окупність інвестицій або активів свідчить про ефективність отримання прибутку за допомогою активів. Він розраховується діленням прибутку після сплати податків (чистий прибуток) на загальні активи:

$$K_{ок.інв} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Загальні активи}} \quad (3)$$

Окупність власного капіталу показує загальну ефективність отримання прибутку за допомогою капіталу, вкладеного акціонерами у підприємство. Він розраховується прибуток після сплати податків ділять на акціонерний капітал:

$$K_{ок.вл.к} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \quad (4)$$

2. Рух грошових коштів — аналіз цього фактора дає змогу виявити сезонну потребу підприємства у грошових коштах. Звіт про рух грошових коштів відображає надходження або відплив коштів підприємства за певний період за видами діяльності.

Негативний рух грошових коштів означає, що підприємству необхідний кредит у межах отриманого негативного значення.

Позитивний рух грошових коштів означає, що підприємство зможе зменшити існуючу заборгованість.

Отже, надання кредиту залежить від того, наскільки банк довіряє підприємству та наскільки він задоволений прогнозом.

3. Оцінка ділового середовища підприємства — здійснюється за допомогою таких показників: форма власності; вид діяльності; постачальники; конкуренція; виробничі потужності; керівництво й організація; сильні й слабкі сторони клієнта — позичальника.

На підставі оцінки кредитоспроможності підприємства й ефективності комерційної угоди банк приймає рішення про можливість видачі підприємству кредиту й укладає з ним кредитний договір.

Запитання для самоконтролю

1. Який документ регулює кредитні відносини.
2. Назвіть та охарактеризуйте види банківського кредиту.
3. Назвіть та охарактеризуйте види небанківського кредиту.
4. Який вид кредиту можна одержати під заставу основних засобів.
5. На які цілі видаються довгострокові та короткострокові кредити.
6. Для яких заходів не передбачено надання кредиту.

Змістовий модуль 2. Формування і використання активів та капіталу підприємства та оцінка його фінансового стану

Тема 5. Сутність та джерела формування і використання оборотних коштів підприємств

План.

1. Сутність оборотних коштів та їх організація.
2. Класифікація оборотних коштів.
3. Методи визначення потреб в оборотних коштах.

1. Сутність оборотних коштів та їх організація

Діяльність суб'єктів господарювання щодо створення та реалізації продукції здійснюється в процесі поєднання основних виробничих фондів, оборотних фондів і самої праці. Безперервність процесу

виробничої та комерційної діяльності потребує постійного інвестування коштів у ці елементи для здійснення розширеного їхнього відтворення.

Оборотні кошти – це грошові ресурси, які вкладають в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервного виробництва та реалізації виготовленої продукції.

Оборотний капітал проходить **три стадії кругообігу**: грошову, виробничу і товарну. На *першій стадії* здійснюється придбання й нагромадження необхідних виробничих запасів. У *виробничому процесі* авансується вартість для створення продукції у розмірі вартості використання виробничих запасів, перенесеної вартості основних фондів, витрат на саму працю (зарплата та пов'язані з нею витрати). Виробнича стадія кругообігу оборотного капіталу завершується випуском готової продукції, після чого настає стадія реалізації. На *третьій стадії* авансування коштів триває доти, доки товарна форма вартості не перетвориться на грошову. Грошова форма, якої набирає оборотний капітал на третій стадії кругообігу, одночасно є і початковою стадією наступного обороту капіталу.

Склад оборотних коштів – це сукупність окремих елементів оборотних виробничих фондів і фондів обігу.

Структура оборотних коштів – це питома вага вартості окремих статей оборотних виробничих фондів і фондів обігу в загальній сумі оборотних коштів.

2. Класифікація оборотних коштів

Оборотні кошти підприємства класифікуються за такими ознаками:

1. *залежно від участі їх у кругообігу коштів*: оборотні кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди; оборотні кошти, авансовані у фонди обігу;

2. *за методами планування*, принципами організації та регулювання: нормовані; ненормовані;

3. *за джерелами формування*: власні та прирівнені до власних; залучені; інші;

4. *залежно від ліквідності*: абсолютно ліквідні кошти; швидко реалізовані оборотні кошти; повільно реалізовані оборотні кошти;

5. *залежно від ступеня ризику вкладання капіталу*: оборотний капітал з мінімальним ризиком вкладень; оборотний капітал з середнім ризиком вкладень; оборотний капітал з високим ризиком вкладень;

6. *залежно від стандартів обліку і відбиття в балансі підприємства*: оборотні кошти в запасах; кошти; розрахунки; інші активи;

7. *залежно від матеріально-речовинного утримання*: предмети праці; готова продукція і товари; гроші і кошти в розрахунках.

Класифікація оборотних коштів має важливе значення, оскільки дає можливість підприємству визначити оптимальний склад і структуру, потребу та джерела формування оборотних коштів. Від цього значною мірою залежить фінансовий стан підприємства.

3. Методи визначення потреб в оборотних коштах

У практиці використовуються два методи визначення потреби в оборотних коштах: прямий і економічний.

Метод прямого розрахунку забезпечує розробку обґрунтованих норм і нормативів на кожному підприємстві з урахуванням багатьох факторів, які пов'язані з особливостями постачання, виробництва та реалізації продукції. Визначення потреби в оборотних коштах здійснюється через їх нормування.

Нормування оборотних коштів передбачає врахування багатьох факторів, які впливають на господарську діяльність підприємств. Це: умови постачання підприємств товарно-матеріальними цінностями; організація процесу виробництва; умови реалізації продукції.

Визначення планової потреби в оборотних коштах передбачає розробку норм відносно тривалої дії і нормативів на конкретний період – рік, півріччя, квартал.

Норма оборотних коштів – це відносний показник, який обчислюється в днях, відсотках чи гривнях.

1. *Нормування оборотних коштів у виробничих запасах*. У складі виробничих запасів нормуються такі групи оборотних активів: сировина, основні матеріали, покупні напівфабрикати, паливо, тара, запасні частини, малоцінні та швидкозношувані предмети. Здійсненню розрахунків передують визначення повного переліку видів перелічених матеріальних цінностей, що використовуються, а також кола постачальників вихідних матеріальних ресурсів.

Норматив оборотних коштів щодо сировини, матеріалів і покупних напівфабрикатів визначається за формулою:

$$H = O * N, \quad (5)$$

де H — норматив оборотних коштів для сировини, матеріалів, напівфабрикатів (тис. грн.); O — одnodенні витрати сировини, матеріалів, напівфабрикатів (тис. грн.); N — норма оборотних коштів (днів).

Норматив оборотних коштів щодо допоміжних матеріалів розраховується множенням норми на величину одnodенного їх в рахуння за кошторисом витрат на виробництво. Норми за видами і групами допоміжних матеріалів розраховуються в такому самому порядку як і для основних матеріалів.

Норматив оборотних коштів на паливо встановлюється для всіх видів палива (крім газу), що використовується як для технологічних цілей, так і для господарських потреб виробництва. Величина нормативу оборотних коштів визначається за методом, аналогічним методу розрахунку нормативу оборотних коштів на основні матеріали.

Норматив оборотних коштів щодо тари визначається множенням норми, вираженої в гривнях, на обсяг товарної продукції в оптових цінах підприємства у плановому році. Норма оборотних коштів на тару визначається в гривнях на 1000 грн товарної продукції (діленням потреби в оборотних коштах на тару в плановому році на товарну продукцію в цінах реалізації).

Норматив на запасні частини для ремонтів машин визначається з урахуванням їхньої вартості за початковою оцінкою і норми оборотних коштів.

Норматив для малоцінних та швидкозношуваних предметів визначається окремо для кожної групи незалежно від характеру їх використання у виробництві: господарський інвентар, спеціальний одяг і взуття, спеціальний інструмент і пристосування і т.д.

2. *Нормування оборотних коштів у незавершеному виробництві і витратах майбутніх періодів.*

Норматив оборотних активів у незавершеному виробництві повинен забезпечувати ритмічний процес вироб-

ництва і рівномірне надходження готової продукції на склад. Норматив виражає вартість початих, але не завершених виробництвом виробів, які знаходяться на різних етапах виробничого процесу.

Норматив оборотних коштів для витрат майбутніх періодів включає виробничі витрати, здійснені в певному плановому періоді, і віднесені на собівартість продукції, котра випускатиметься в наступні періоди.

Норматив оборотних коштів для незавершеного виробництва визначається за формулою:

$$H_{н.з.в.} = 3 * D * K, \quad (6)$$

де 3 — односторонні витрати за планом IV кварталу (тис. грн.); D — тривалість виробничого циклу (днів); K — коефіцієнт зростання витрат.

Обчислення коефіцієнта зростання витрат залежить від розподілу витрат протягом виробничого циклу. За рівномірного розподілу витрат коефіцієнт зростання витрат визначається за формулою:

$$K = \frac{A + 0,5B}{A + B}, \quad (7)$$

де A — витрати, які здійснюються одноразово на початку виробничого циклу; B — наступні витрати, які включаються до собівартості продукції.

Норматив оборотних коштів для витрат майбутніх періодів визначається за формулою:

$$H_{м.п.} = P_o + P_n + P_g, \quad (8)$$

де P_o — сума коштів, вкладених у ці витрати на початок запланованого періоду, за відрахуванням отриманих банківських кредитів; P_n — витрати, що проводяться у плановому році, передбачені відповідними кошторисами; P_g — витрати, які включаються до собівартості продукції з планованого року та передбачені кошторисом виробництва.

3. Нормування оборотних коштів для створення запасів готової продукції. До готової продукції належать вироби, виробництво яких завершено.

Норматив оборотних коштів для готової продукції визначається за формулою:

$$H_{z.n.} = 3 * P, \quad (9)$$

де 3 — одноденний випуск продукції в IV кварталі планового року за виробничою собівартістю (грн); P — норма запасу оборотних коштів для готової продукції (днів).

Ефективність використання оборотних активів визначається за допомогою системи показників:

1. Швидкість обертання. Цей показник обчислюється у днях і характеризується періодом, за який оборотні кошти підприємства здійснюють один оборот:

$$O = \frac{C * D}{P}, \quad (10)$$

де O — термін обертання оборотних коштів (днів); C — середні залишки нормованих оборотних коштів (грн.); D — тривалість періоду, за який обчислюється обертання (днів); P — обсяг реалізованої продукції (грн.).

2. Коефіцієнт обертання. Він характеризує кількість оборотів оборотних коштів за звітний період:

$$K_o = \frac{P}{C} \quad (11)$$

3. Коефіцієнт завантаження. Він характеризує величину оборотних коштів на 1 грн. реалізованої продукції:

$$K_z = \frac{C}{P} \quad (12)$$

4. Коефіцієнт ефективності. Він характеризує скільки прибутку припадає на 1 грн. оборотних коштів.

$$K_e = \frac{\Pi}{C}, \quad (12)$$

де Π — прибуток від реалізованої продукції (грн.).

Визначення потреби в оборотних коштах прямим методом передбачає виконання розрахунків для кожного елемента оборотних коштів. Вони здійснюються на тривалий період, якщо раптово не змінюється асортимент продукції, технологія виробництва, умови постачання та збуту продукції. Обчислений методом прямого розрахунку норматив щорічно коригується підприємством з урахуванням

змін виробничої програми і швидкості обертання оборотних коштів. Для корекції використовується **економічний метод розрахунку**.

Метод прямого розрахунку застосовується на нових підприємствах, а також тоді, коли необхідно проаналізувати стан оборотних коштів з метою виявлення непотрібних, надлишкових, неліквідних виробничих запасів та ін. Економічний метод застосовують на діючих підприємствах.

Запитання для самоконтролю

1. Визначте сутність та розкрийте зміст класифікації оборотних коштів підприємства.
2. Які обігові засоби належать до фондів обігу.
3. Які обігові кошти належать до нормованих коштів.
4. Які обігові кошти належать до ненормованих коштів.
5. Розкрийте механізми нормування оборотних коштів:
 - у виробничих запасах;
 - у незавершеному виробництві та витратах майбутніх періодів;
 - для створення запасів готової продукції.
6. Визначте, які засоби виробництва належать до оборотних (обігових) коштів підприємства.
7. Охарактеризуйте основні показники стану та ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Тема 6. Фінансове забезпечення відтворення основних фондів

План.

1. Склад і структура основних засобів підприємства.
2. Показники стану та використання основних засобів.
3. Оцінка основних засобів. Амортизація і знос основних засобів.

1. Склад і структура основних засобів підприємства

Підвищення ефективності використання основних засобів підприємств є одним з основних питань у період переходу до ринкових відносин. Від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку.

Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» **основні засоби** – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання

в оренду іншим особам або для здійснення соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше 1 року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Основні засоби включають: основні виробничі засоби і невиробничі основні засоби. **Виробничі основні засоби** є частиною основних засобів, яка бере участь у процесі виробництва тривалий час, зберігаючи при цьому натуральну форму. Вартість основних виробничих засобів переноситься на вироблений продукт поступово, частинами, у міру використання. Поновлюються основні виробничі засоби через капітальні інвестиції. **Невиробничі основні засоби** — це житлові будинки та інші об'єкти соціально-культурного й побутового призначення, які не використовуються у господарській діяльності і перебувають на балансі підприємства. На відміну від виробничих основних засобів вони не беруть участі в процесі виробництва і не переносять своєї вартості на вироблений продукт. Відтворюються вони тільки за рахунок прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства.

Основні виробничі засоби з урахуванням специфіки їх виробничого призначення поділяються на такі групи: будівлі і споруди; передавальні пристрої; машини та устаткування, в тому числі: робочі машини та устаткування; вимірювальні та регулюючі прилади; лабораторне устаткування; обчислювальна техніка; транспортні засоби; виробничий і господарський інвентар; інші основні засоби.

Активну частину основних виробничих засобів складають: робочі машини і устаткування; транспортні засоби; вимірювальні й регулюючі прилади; обчислювальна техніка; лабораторне устаткування.

Пасивна частина основних виробничих засобів включає: будівлі, споруди, господарський інвентар.

Основними факторами, які впливають на структуру основних виробничих засобів підприємств є: рівень автоматизації і механізації; рівень спеціалізації і кооперування; кліматичні та географічні умови розташування підприємств.

2. Показники стану та використання основних засобів

Для забезпечення відтворення основних виробничих засобів важливе значення має вивчення їхнього стану та використання, що є важливим фактором підвищення ефективної діяльності підприємства. Показники стану й ефективності використанню основних засобів можна об'єднати в три групи, які характеризують:

забезпечення підприємства основними засобами (фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт реальної вартості основних фондів у майні підприємства);

стан основних засобів (коефіцієнти: зносу основних фондів, придатності, оновлення, вибуття (приросту) основних фондів);

ефективність використання основних засобів (фондовіддача, рентабельність).

Основні формули розрахунку названих вище показників відображено у табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Основні формули для розрахунку показників забезпечення стану й ефективності використання основних засобів

Показник	Формула	Характеристика
1	2	3
1. Фондомісткість	$\frac{\Phi_{cp}}{B_n}$	Характеризує забезпеченість підприємства основними засобами
2. Фондоозброєність	$\frac{\Phi_{cp}}{Ч}$	Показує величину основних засобів на одного працівника
3. Коефіцієнт реальної вартості основних фондів у майні підприємства	$\frac{\Phi_3}{M}$	Відображає питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства
4. Коефіцієнт зносу основних фондів	$\frac{З_o}{\Phi_k}$	Показує ступінь зносу основних засобів
5. Коефіцієнт придатності основних фондів	$1 - K_3$	Відображає частину основних фондів придатну для експлуатації
6. Коефіцієнт оновлення основних фондів	$\frac{\Phi_{в.в}}{\Phi_k}$	Показує частину введених нових основних засобів у загальній вартості основних засобів
7. Коефіцієнт вибуття основних фондів	$\frac{\Phi_{виб}}{\Phi_n}$	Характеризує інтенсивність вибуття основних фондів
8. Коефіцієнт приросту основних фондів	$\frac{\Phi_{в.в} - \Phi_{виб}}{\Phi_k}$	Показує ступінь збільшення основних фондів у звітному періоді проти минулого періоду

1	2	3
9. Фондовіддача	$\frac{B_n}{\Phi_k}$	Характеризує ефективність використання основних фондів.
10. Рентабельність основних фондів	$\frac{\Pi_{\delta}}{\Phi_k} * 100\%$	Визначає ступінь використання основних фондів

Φ_{cp} – середньорічна вартість основних фондів; B_n — вартість виробленої продукції; Φ_k – балансова вартість основних фондів на кінець періоду; Φ_n – балансова вартість основних фондів на початок періоду; Φ_3 – залишкова вартість основних фондів; M – вартість майна підприємства; Z_o – сума зносу основних фондів; $Ч$ – середньооблікова чисельність працівників; $\Phi_{e.g}$ – вартість введених основних фондів; $\Phi_{виб}$ – вартість виведених основних фондів; K_3 – коефіцієнт зносу основних фондів; Π_{δ} – балансовий прибуток підприємства.

3. Оцінка основних засобів. Амортизація і знос основних засобів

П(С)БО 7 «Основні засоби» визначають такі **види оцінок основних засобів**: первісна; переоцінена; чиста балансова вартість; вартість, яка амортизується; ліквідаційна вартість; справедлива вартість; чиста вартість реалізації.

Розрізняють два види зносу основних засобів – фізичний і моральний.

Фізичний знос – це поступова втрата основними засобами споживної вартості в процесі експлуатації.

Моральний знос – це знос основних засобів внаслідок створення нових, більш прогресивних і економічно ефективних машин та устаткування. Поява досконаліших видів устаткування з підвищеною продуктивністю робить економічно доцільною заміну діючих основних засобів ще до фізичного їх зносу.

Знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів, накопичена з початку строку його корисного використання.

Сума нарахованого зносу характеризує стан основних фондів, за її

допомогою можна визначити залишкову вартість основних фондів.

Сума нарахованого зносу визначається за формулою:

$$ЗВ = \frac{В * (100 - I)}{100}, \quad (13)$$

де $ЗВ$ – залишкова вартість основних виробничих фондів; $В$ – відновлювальна (первісна) вартість основних виробничих фондів; I – ступінь зносу основних виробничих фондів (%).

Амортизація – це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, протягом строку корисного використання активу.

За податковим обліком основні фонди поділяються на групи:

група 1 — будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої, в т.ч. житлові будівлі та їх частини (квартири), вартість капітального покращення землі. Норма амортизації на податковий квартал – 2 %;

група 2 — автомобільний транспорт та вузли (запасні частини до нього, меблі, побутові електронні, оптичні, електромеханічні пристрої та інструменти, інше офісне обладнання. Норма амортизації на податковий квартал – 10 %;

група 3 — інші основні фонди, не включені до груп 1, 2, 4. Норма амортизації на податковий квартал – 6 %;

група 4 — електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичної обробки інформації, їх програмне забезпечення, інші інформаційні системи, телефони (в т.ч. стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних предметів. Норма амортизації на податковий квартал – 15 %.

Норми амортизаційних відрахувань встановлюються у відсотках до балансової вартості кожної з груп основних фондів на початок звітного (податкового) періоду.

Основні засоби, які введені до 01.01.2004 року амортизуються за такими нормами (на квартал): група 1 – 1,25 %; група 2 – 6,25 %; група 3 – 3,75 %.

Амортизаційні відрахування включаються до складу валових витрат, що беруться до обчислення оподаткованого прибутку.

За податковим обліком сума амортизаційних відрахувань визначається за формулою:

$$A = \frac{B_a * H}{100\%}, \quad (14)$$

де A – сума амортизаційних відрахувань (грн.); B_a – балансова вартість відповідної групи основних виробничих фондів на початок звітнього періоду (грн.); H – норма амортизаційних відрахувань до балансової вартості кожної з груп основних виробничих фондів (%).

Балансова вартість груп основних фондів на початок звітнього періоду розраховується за формулою:

$$B_a = B_3 + \Pi_a - B_a - A_a, \quad (15)$$

де B_a — балансова вартість основних фондів на початок звітнього періоду; B_3 — балансова вартість основних фондів на початок періоду, що передував звітньому; Π_a — сума витрат, понесених на придбання основних фондів, здійснення капітального ремонту, реконструкцію та інші поліпшення основних фондів протягом періоду, що передував звітньому; B_a — вартість виведеної з експлуатації відповідної групи основних фондів протягом періоду, що передував звітньому; A_a — сума амортизаційних відрахувань, нарахованих у період, що передував звітньому.

Індексація балансової вартості основних фондів на коефіцієнт індексації, який визначається за формулою:

$$K_i = \frac{I_i - 100\%}{100\%}, \quad (16)$$

де K_i — коефіцієнт індексації балансової вартості основних фондів на початок звітнього року; I_i — індекс інфляції року, за результатами якого проводиться індексація.

Розмір амортизаційних відрахувань залежить від обраного підприємством метода нарахування амортизації. П(С)БО 7 «Основні засоби» передбачено такі **методи нарахування амортизації** основних засобів: прямолінійний; зменшення залишкової вартості; прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивний; виробничий.

Підприємство може застосовувати норми і методи нарахування амортизації основних засобів, передбачені податковим законодавством.

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність, склад і структуру основних фондів підприємства.
2. Розкрийте сутність поняття «витрати майбутніх періодів».
3. Розкрийте сутність та значення понять «амортизаційні відрахування» та «знос основних засобів».

Тема 7. Капітал підприємства: формування і оптимізація структури

План.

1. Капітал підприємства, сутність і склад.
2. Політика і етапи формування фінансової структури капіталу.
3. Визначення загальної потреби в капіталі.
4. Оптимізація фінансової структури капіталу.

1. *Капітал підприємства, сутність і склад*

Капітал – матеріальні, грошові та нематеріальні ресурси, що авансовані у формування активів підприємства, необхідних для здійснення його господарської діяльності з метою отримання доходу та прибутку.

Класифікація капіталу згідно П(С)БО 2 «Баланс», П(С)БО 4 «Власний капітал», П(С)БО 11 «Зобов'язання» така:

власний капітал – фінансові кошти підприємства, що належать йому на правах власності та використовуються для формування певної частини його активів – «чистих» активів;

забезпечення наступних витрат і платежів – нараховані у звітному періоді майбутні витрати і платежі, розмір яких може бути визначений лише шляхом прогнозних оцінок, а також залишки коштів цільового фінансування та цільових надходжень, які отримані з бюджету та інших джерел;

довгострокові зобов'язання – усі форми залученого позикового капіталу зі строком його використання (погашення) більше одного року;

поточні зобов'язання – усі форми залученого позикового капіталу зі строком його використання (погашення) до одного року;

доходи майбутніх періодів.

2. Політика і етапи формування фінансової структури капіталу

Фінансова структура капіталу – співвідношення власного і позикового капіталу, що використовується підприємством у процесі своєї господарської діяльності; спосіб фінансування діяльності підприємства в цілому.

Для забезпечення ефективної діяльності процес формування фінансової структури капіталу підприємства повинен бути підпорядкований певній політиці.

Політика формування фінансової структури капіталу частина фінансової стратегії підприємства, яка полягає в забезпеченні такого сполучення використання власного й позикового капіталу, яке оптимізує співвідношення прийнятного ризику фінансової стійкості, високої рентабельності власних фінансових коштів і мінімальної вартості капіталу.

Процес формування фінансової структури капіталу підприємства відповідно до обраної фінансової політики проходить низку **етапів**:

1. визначення загальної потреби в капіталі в тому або іншому періоді розвитку підприємства (відповідно до необхідної суми активів підприємства, які формуються);
2. оцінка вартості залучення капіталу з різних джерел;
3. оптимізація співвідношення власного й позикового капіталу та визначення його фінансової структури.

3. Визначення загальної потреби в капіталі

Основна мета визначення потреби в капіталі – це забезпечення залучення певних фінансових ресурсів у необхідних обсягах для формування активів підприємства.

Загальна потреба в капіталі новостворюваного підприємства визначається за такою формулою:

$$P_k = K_n * O_n + ПВ, \quad (17)$$

де P_k — загальна потреба в капіталі для створення нового підприємства; K_n — показник капіталомісткості продукції (середньогалузевий або аналоговий); O_n — планований середньорічний обсяг виробництва продукції; $ПВ$ — передстартові витрати та інші одноразові витрати капіталу, пов'язані зі створенням нового підприємства.

Однією з найважливіших передумов оптимізації фінансової структури капіталу підприємства є оцінка його вартості.

Вартість капіталу — середньозважена ціна, яку підприємство сплатило за використання певного обсягу фінансових ресурсів, що були задіяні при формуванні капіталу. Вартість капіталу виражається через показник, що характеризує відносний рівень загальної суми витрат на підтримку оптимальної структури між власним і позиковим капіталом, і являє собою вартість капіталу, авансованого в господарську діяльність підприємства, який має назву **середньозваженої вартості капіталу**.

Оцінка вартості капіталу за рахунок окремих джерел:

1. *Оцінка вартості залучення власного капіталу:* за рахунок прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства; за рахунок додаткової емісії акцій; за рахунок інших внутрішніх джерел;

2. *Оцінка вартості залучення позикового капіталу:* за рахунок кредитів банку; за рахунок випуску облігацій; за рахунок фінансового лізингу; за рахунок товарного (комерційного) кредиту; за рахунок інших джерел.

4. Оптимізація фінансової структури капіталу

Оптимальна структура капіталу — співвідношення його власних і позикових джерел, при якому забезпечується оптимальне співвідношення між трьома складовими: рівнем рентабельності власного капіталу, рівнем фінансової стійкості та рівнем середньозваженої вартості капіталу.

Остаточне рішення, прийняте за результатами оптимізації фінансової структури капіталу, дозволяє сформувати його цільову структуру.

Цільова фінансова структура капіталу — структура капіталу, відповідно до якої буде здійснюватися його наступне формування на підприємстві.

Формування цільової структури капіталу має задовольняти принципам:

самоокупності — основний принцип комерційної діяльності, який передбачає відшкодування витрат підприємства виручкою та іншими грошовими доходами, проведення у встановленому порядку платежів в бюджет, забезпечення повернення позик банку і сплату відсотків за їх користування, проведення матеріального стимулю-

вання, утримання соціальної інфраструктури, підтримання діяльності невиробничих галузей;

самофінансування — фінансування розвитку підприємства виключно за рахунок власних фінансових ресурсів.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте характеристику поняття «капітал підприємства».
2. У чому сутність власного капіталу?
3. У чому сутність позичкового капіталу?
4. Склад позикового капіталу.
5. Які методи розрахунків використовуються при визначенні загальної потреби в капіталі підприємства?
6. Що являє собою вартість капіталу?
7. Яким чином здійснюються оцінка середньозваженої вартості капіталу?
8. Які переваги та недоліки притаманні власному та позиковому капіталу підприємства?

Тема 8. Показники фінансового стану підприємства та їх оцінка в умовах ринку

План.

1. Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення.
2. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства.
3. Ліквідність підприємства.
4. Платоспроможність підприємства.
5. Показники рентабельності підприємства.

1. Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення

Фінансовий стан підприємства — це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Фінансовий стан залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності.

Передусім на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються ритмічність та рентабельність його роботи.

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні його стабільності.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку, як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком і іншими контрагентами.

Коефіцієнт фінансової стійкості – показує частку власних джерел та залучених на тривалий строк у загальних витратах підприємства, які можна використати у своїй поточній діяльності без втрат для кредиторів:

$$K_{ф.с} = \frac{\text{Джерела}_{\text{в.л.к.}} + \text{Довгострокові}_{\text{позики}} - \text{Використання}_{\text{позик.к.}}}{\text{Валюта}_{\text{балансу}}} \quad (18)$$

Теоретичне значення не менше 0,6.

Коефіцієнт фінансової автономії – показує частку залучених коштів із розрахунку на 1 грн. власних коштів позичальника:

$$K_a = \frac{ЗК}{ВК}, \quad (19)$$

де $ЗК$ — залучені кошти (довгострокові та поточні зобов'язання);
 $ВК$ — власний капітал.

Оптимальне теоретичне значення не більше 1,0.

Коефіцієнт оборотності балансу:

$$K_{об} = \frac{\text{Виручка}_{\text{за_рік}}}{\text{Середня}_{\text{валюта_балансу}}} \quad (20)$$

Коефіцієнт маневреності власних коштів – характеризує ступінь мобільності використання власних коштів:

$$K_m = \frac{ВК - АН}{ВК}, \quad (21)$$

$АН$ — необоротні активи.

2. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства

Інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства є дані фінансової звітності: балансу (ф. 1); звіту про фінансові результати (ф. 2); звіту про рух грошових коштів (ф. 3); звіту про власний капітал (ф. 4); приміток до річної фінансової звітності (ф. 5)

Інформацію, яка використовується для аналізу фінансового стану підприємства, за **доступністю** можна поділити на: відкриту і закрити.

Відкрита — інформація, яка міститься в бухгалтерській та статистичній звітності, виходить за межі підприємства, же, є відкритою.

Закрита — планові та прогнозні показники підприємства, норми, нормативи, ліміти і тарифи, система їх оцінювання та регулювання фінансової діяльності.

Фінансовий аналіз — це спосіб оцінювання і прогнозування фінансового стану підприємства на підставі його бухгалтерської фінансової звітності і оперативних даних.

У сучасних умовах застосовується декілька методів аналізу фінансового стану підприємства і кожний об'єкт господарювання обирає свою систему показників, враховуючи цілі, задачі та користувачів інформації, що аналізується, та будує свою програму аналізу фінансово-господарської діяльності.

3. Ліквідність підприємства

Ліквідність підприємства — це його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. Результат розраховується як коефіцієнт ліквідності за інформацією з відповідної фінансової звітності.

Коефіцієнт абсолютної або миттєвої ліквідності визначається формулою:

$$K_{абс.л} = \frac{A_г}{Z_{ном}} > 0,2, \quad (22)$$

де $K_{абс.л}$ — коефіцієнт абсолютної ліквідності; $A_г$ — активи високоліквідні, до яких відносять грошові кошти, які знаходяться в безпосе-

редній готовності до обігу (кошти в касі, на поточному та інших рахунках); $Z_{пот}$ — зобов'язання поточні.

Коефіцієнт поточної ліквідності визначається формулою:

$$K_{пот.л} = \frac{A_l}{Z_{пот}} > 0,5, \quad (23)$$

де $K_{пот.л}$ — коефіцієнт поточної ліквідності; A_l — активи ліквідні, до яких відносять кошти, які можуть бути швидко перетворені в грошові (відвантажена продукція, дебіторська заборгованість придбані акції, векселя).

Коефіцієнт загальної ліквідності визначається формулою:

$$K_{заг.л} = \frac{A_o}{Z_{пот}} > 2, \quad (24)$$

де $K_{заг.л}$ — коефіцієнт загальної ліквідності; A_o — відносять кошти, які можуть бути перетворені в грошові з деякою затримкою (готова продукція на складі).

4. Платоспроможність підприємства

Аналіз платоспроможності здійснюється шляхом порівняння наявності і надходження коштів із платежами першої необхідності. Платоспроможність виражається коефіцієнтом платоспроможності.

$$K_{пл} = \frac{Грошові_{кошти}}{Поточні_{зобов'язання}} \quad (25)$$

Аналіз платоспроможності підприємства доцільно здійснювати як за поточний, так і на прогнозований період. Поточну платоспроможність доцільно оцінювати на підставі звітного балансу, порівнюючи платіжні засоби з терміновими зобов'язаннями з використанням платіжного календаря.

5. Показники рентабельності підприємств

Рентабельність — якісний вартісний показник, що характеризує рівень віддачі витрат або ступінь використання наявних ресурсів у процесі виробництва і реалізації товарів (робіт, послуг).

Рентабельність виявляється у функціях: виступає оціночним показником ефективності використання ресурсів і надає узагальнену оцінку роботи підприємства в цілому; є показником, що відображає

приріст вартості всього капіталу; стимулює робітників до ефективної праці; є важливим регулятором темпів розширеного відтворення основних засобів і т.д.

Коефіцієнт рентабельності, який характеризує рентабельність продажів:

$$P_p = \frac{\Pi}{OP}, \quad (26)$$

P_p — коефіцієнт рентабельності реалізації продукції; Π — прибуток; OP — обсяг реалізації.

Коефіцієнт рентабельності, який характеризує рентабельність активів підприємства:

$$P_a = \frac{\Pi}{A}, \quad (27)$$

P_a — коефіцієнт рентабельності реалізації продукції; A — середня сума активів.

Коефіцієнт рентабельності, який характеризує дохідність капіталу та його частин:

$$P_{вк} = \frac{\Pi}{BK}, \quad (28)$$

$P_{вк}$ — коефіцієнт рентабельності власного капіталу; BK — середній розмір власного капіталу.

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність, необхідність і значення оцінювання фінансового стану підприємства.
2. Які показники найбільш повно характеризують фінансовий стан підприємства?
3. Як називається здатність підприємства швидко продавати активи?
4. До якої групи показників належить показник маневреності власного капіталу?

Тема 9. Фінансова санація та методи запобігання банкрутству підприємства

План.

1. Фінансова криза на підприємстві та причини її виникнення.

2. Фінансова санація підприємств, її економічний зміст та порядок проведення.
3. Розробка програми санації.
4. Банкрутство підприємства: причини та наслідки.

1. Фінансова криза на підприємстві та причини її виникнення

Наслідком незадовільного фінансового стану більшості вітчизняних підприємств стало катастрофічне збільшення їхньої кредиторської та дебіторської заборгованості.

Під **фінансовою кризою** розуміють фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини. Фінансову кризу на підприємстві характеризують **за трьома параметрами**: джерела (фактори) виникнення; вид кризи; стадія розвитку кризи.

Фактори, які можуть зумовити фінансову кризу на підприємстві поділяються на:

зовнішні, які не залежать від діяльності підприємства;

внутрішні, що залежать від підприємства (недоліки у виробничій сфері, низька якість менеджменту, дефіцити в організаційній структурі, дефіцити у фінансуванні та ін.).

2. Фінансова санація підприємств, її економічний зміст та порядок проведення

Одним із засобів подолання платіжної кризи та запобігання банкрутству підприємства є фінансова санація.

Термін **«санація»** походить від латинського «sanare» – оздоровлення або видужання.

За економічним словником санація – система заходів, що здійснюються для запобігання банкрутством промислових, торгових, банківських монополій.

Санація може відбуватися способом: об'єднання підприємства, яке перебуває на межі банкрутства з потужнішою компанією; з допомогою випуску нових акцій або облігацій для мобілізації грошового капіталу; збільшення банківських кредитів і надання урядових субсидій; перетворення короткострокової заборгованості у довгострокову; повної або часткової купівлі державою акцій підприємства, що перебуває на межі банкрутства.

Метою фінансової санації є покриття поточних збитків та усунення причин їхнього виникнення, поновлення або збереження ліквідності та платоспроможності підприємства, скорочення всіх видів заборгованості, поліпшення структури оборотного капіталу та формування фондів фінансових ресурсів, необхідних для проведення санаційних заходів виробничо-технічного характеру.

3. Розробка програми санації

У системі проведення фінансової санації розрізняють три основні функціональні блоки: розробка плану санації; санаційний аудит; менеджмент санації.

Окремим аналітичним блоком є формування стратегічних цілей та тактики проведення санації. За визначення цілей санації слід враховувати, що кожне підприємство має обмежені ресурси, обмежені можливості збуту продукції та мусить провадити свою діяльність у рамках правового поля відповідної держави. Головною стратегічною метою санації є відновлення ефективної діяльності підприємства в довгостроковому періоді. Кінцева мета санаційної стратегії полягає в досягненні довгострокових конкурентних вигод, які б забезпечили компанії високу рентабельність.

Відповідно до вибраної стратегії розробляється **програма санації** – це система запланованих, взаємозв'язаних заходів, спрямованих на виведення підприємства з кризи.

4. Банкрутство підприємства: причини та наслідки

Банкрутство підприємств – це наслідок глибокої фінансової кризи. Справа про банкрутство порушується арбітражним судом якщо безспірні вимоги кредитора до боржника сукупно становлять не менше трьохсот мінімальних розмірів зарплати і не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для погашення строку.

Порушення справи про банкрутство здійснюється за наявності формальних ознак фінансової неспроможності боржника. Після визнання боржника банкрутом, з рішення арбітражного суду відкривається ліквідаційна процедура, яка проводиться ліквідаційною комісією.

Ліквідаційна процедура – це задоволення вимог кредиторів через продаж майна та ліквідацію юридичної особи боржника.

Кошти, вилучені від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення претензій кредиторів. Претензії, не задоволені за браком майна, вважаються погашеними. Якщо майна банкрута вистачило, щоб задовольнити всі вимоги кредиторів, надалі його вважають вільним від боргів і він може продовжити свою підприємницьку діяльність.

Запитання для самоконтролю

1. Визначте сутність поняття «фінансова санація підприємства».
2. Визначте сутність поняття «банкрутство підприємства».
3. Вкажіть, які показники впливають на фінансову стабілізацію підприємства.
4. Вкажіть, які показники впливають на економічне зростання підприємства.
5. Визначте сутність поняття «ліквідація підприємства».

3.2. Завдання до практичних занять

Змістовий модуль 1. Сутність, функції, організації фінансів підприємства та їх кредитування

Тема 1. Доходи, витрати, фінансові результати підприємств

Завдання для розрахунків

Задача 1. Розрахувати обсяг виручки від реалізації продукції за оптовими цінами (в т.ч. ПДВ) за такими даними:

Назва виробів	Залишки на початок року, шт.	Очікуваний обсяг продукції	Залишки на кінець року, шт.	Собівартість продукції, грн	Рентабельність продукції, %
1	2	3	4	5	6
A	120	1700	100	250	10
B	170	2000	80	290	17
B	250	3000	190	350	15

Задача 2. Підприємство впродовж року реалізувало продукції на суму 38717,9 тис. грн., в т.ч. ПДВ — 6344,2 тис. грн. Акцизний збір за звітний період становив 101,5 тис. грн., собівартість реалізованої

продукції — 30373,7 тис. грн. Визначити суму чистого доходу та валового прибутку підприємства за звітний період.

Задача 3. Визначити величину валового і чистого доходів підприємства за податковим обліком за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Виручка від реалізації продукції без ПДВ, тис. грн.	1200
Матеріальні витрати на виготовлення продукції, тис. грн.	690
Амортизація у складі собівартості реал. прод., тис. грн.	90
Витрати на заробітну плату, тис. грн.	120

Задача 4. Визначити загальну величину доходу підприємства, величину грошових надходжень, чистий дохід, прибуток від реалізації продукції, рентабельність реалізованої продукції за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Обсяг реалізованої продукції у вільних відпускних цінах з ПДВ, тис. грн.	12600
Собівартість реалізованої продукції, у т.ч.: виплати на оплату праці, тис. грн.	8200 1700
матеріальні та прирівняні до них витрати, тис. грн.	6000
Дохід від реалізації цінних паперів, тис. грн.	35
Дохід від здачі майна в оренду, тис. грн.	19
Позареалізаційні витрати (штрафи, пені), тис. грн.	20

Задача 5. Дохід від продажу товарів (без ПДВ) становить 2000,0 тис. грн. Прибуток від операцій з цінними паперами — 60,0 тис. грн. Скориговані валові витрати — 2050,0 тис. грн. Амортизаційні відрахування — 80,0 тис. грн. За інших рівних умов визначити прибуток, що підлягає оподаткуванню.

Задача 6. Визначити оптову ціну виробу, відпускну ціну, суму акцизного збору для сплати в бюджет, виручку від реалізації товару та рентабельність виробу за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Собівартість підакцизного виробу, грн.	380
Прибуток, грн.	80
Ставка акцизного збору, %	12
Ставка податку на додану вартість, %	20
Кількість реалізованих виробів, шт.	700

Задача 7. Визначити приріст рентабельності від зниження собівартості продукції і зміни середньорічної вартості основних виробничих фондів, якщо в базисному році маємо такі дані:

Назва виробу	Річний обсяг виробництва, шт.	Оптова ціна, тис. грн.	Собівартість, тис. грн.
1	2	3	4
А	850	0,80	0,60
Б	1240	0,75	0,69

Середньорічна вартість основних виробничих фондів – 1100 тис. грн.; середньорічна вартість оборотних коштів – 380 тис. грн.

У звітному періоді собівартість одиниці продукції становить з виробу: А – 0,59 тис. грн.; Б – 0,67 тис. грн.

Введено основних виробничих фондів у травні на 90 тис. грн.

Вибуло основних виробничих фондів у вересні на 50 тис. грн.

Задача 8. Розрахувати прибуток на основі показника витрат на 1 грн. продукції за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Обсяг реалізації продукції в оптових цінах у базовому періоді, тис. грн.	320
Повна собівартість продукції, тис. грн.	260
Планується зниження витрат на 1 грн. продукції, що буде реалізована, грн.	0,04
Обсяг реалізації продукції в плановому періоді в оптових цінах, тис. грн.	365

Задача 9. Визначити величину децентралізованих фінансових ресурсів підприємства, якщо виручка від реалізації продукції підприємства становить 157000 грн. (в т.ч. ПДВ), вартість сировини становить 145000 грн. (в т.ч. ПДВ), витрати на заробітну плату 28000 грн. Інші операційні доходи 17000 грн., інші операційні витрати 8000 грн.

Задача 10. Визначити величину децентралізованих фінансових ресурсів підприємства, використовуючи наступні дані:

Показники	Сума
1	2
1. Виручка від реалізації продукції, грн.	75320
2. ПДВ, грн.	?
3. Собівартість продукції, грн.	67780,1
4. Інші операційні доходи, грн.	19970
5. Адміністративні витрати, грн.	1660,4
6. Витрати на збут, грн.	236,5
7. Інші операційні витрати, грн.	1819,23

Задача 11. Підприємство придбало матеріали за 39 тис. грн. (в т.ч. ПДВ) Витрати на заробітну плату становлять 40 тис. грн. Вартість основних засобів на початок року 260 тис. грн. Річна норма амортизації 8 %. Від реалізації продукції підприємство отримало 650 тис. грн. (в т.ч. ПДВ). Визначити величину фінансових ресурсів у вигляді чистого прибутку та амортизаційних відрахувань.

Завдання для самостійного опрацювання

Задача 1. Визначити суму податку на прибуток підприємства за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Доходи від реалізації продукції, тис. грн.	250
Доходи від операцій з цінними паперами, тис. грн.	30
Доходи від здійснення операцій лізингу, тис. грн.	14
Валові витрати, тис. грн.	170
Амортизаційні відрахування, тис. грн.	39

Задача 2. Визначити митну вартість підакцизного товару з податками і зборами та суму акцизного збору для сплати до бюджету за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Митна вартість товару, тис. грн.	520
Митні та комісійні збори, тис. грн.	54
Ставка ввізного мита, %	20
Ставка акцизного збору, %	12

Задача 3. Визначити вільну відпускну ціну продукції підприємства, а також суму ПДВ, що має сплатити підприємство до бюджету за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Витрати підприємства на сировину та матеріали, тис. грн.	540
Інші витрати на виробництво продукції, тис. грн.	310
Рентабельність виробництва, %	18

Тема 2. Сутність та джерела формування і використання оборотних коштів підприємств

Завдання для розрахунків

Задача 1. Визначити величину скорочення тривалості одного обороту та коефіцієнт ефективності використання оборотних коштів за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Собівартість реалізованої продукції в базовому році, грн.	490
Рентабельність продукції, %	24
Середні залишки оборотних коштів у базовому році, грн.	12
Збільшення реалізованої продукції у звітному році, %	10
Збільшення прибутку у звітному році, %	12

Задача 2. Розрахувати норматив оборотних коштів із сировини та матеріалів з урахуванням змін, приріст (нестачу) нормативу оборотних коштів за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Витрати на сировину і матеріали за рік, тис. грн.	350
Частка цих витрат у IV кварталі, %	30
Норма запасу, днів	28
Передбачається зменшити норму запасу оборотних коштів на, дні	2
Передбачається збільшити денні витрати на оборотні кошти на, тис. грн.	1,5

Задача 3. Визначити норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Виробнича собівартість виробу, грн.	480
Одноразові витрати в перший день виробництва, %	75
Ододенні витрати з незавершеного виробництва, тис. грн.	16
Тривалість виробничого циклу, дні	25

Задача 4. Визначити економічним методом норматив оборотних коштів на підприємстві за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Норматив оборотних коштів на поч. планового року, тис. грн.	5300
Невиробничий норматив, тис. грн.	750
Передбачається збільшення виробничої програми на, %	8
Передбачається прискорення обертання оборотних коштів на, %	2

Завдання для розрахунків

Задача 1. Визначити потребу торговельного підприємства в оборотних активах за таких умов: а) норми запасів становлять: по товар-

них запасах — 35 днів; по грошових коштах — 2 дні; б) одноденний оборот у роздрібних цінах — 7,9 тис. грн., за собівартістю — 6,8 тис. грн.; в) потреба в інших оборотних активах становить 8,3 тис. грн.

Задача 2. Визначити потребу промислового підприємства в оборотних активах за таких умов: а) витрати сировини та матеріалів за квартал становитимуть 2110,0 тис. грн.; б) випуск продукції за квартал передбачено у розмірі 2640,0 тис. грн.; в) норма запасу сировини та матеріалів — 37 днів; г) норма запасу готової продукції — 5 днів; д) потреба в інших оборотних активах становить 82,1 тис. грн.

Тема 3. Фінансове забезпечення відтворення основних фондів

Завдання для розрахунків

Задача 1. Визначити показники, які характеризують структуру основних виробничих фондів за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Вартість основних виробничих фондів на початок року, тис. грн.	4000
У жовтні введено в дію основних фондів на суму, тис. грн.	50
У листопаді списано з балансу основних фондів на суму, тис. грн.	28

Задача 2. Визначити фондівдачу, фондомісткість, фондоозбросність за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Вартість валової продукції на кінець року, млн. грн.	10
Частка матеріальних витрат з урахуванням амортизації	0,7
Вартість основних виробничих фондів на початок року, млн. грн.	9
У травні введено в дію основних фондів на суму, млн. грн.	1
З 1 листопада вибуло основних фондів на суму, млн. грн.	0,5
Середньоспискова чисельність працівників, осіб	250

Задача 3. Визначити коефіцієнт реальної вартості основних виробничих фондів за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Вартість основних виробничих фондів на початок року, тис. грн.	159
У травні введено в дію основних фондів на суму, тис. грн.	28
У жовтні виведені основні фонди на суму, тис. грн.	15
Сума зносу основних фондів, тис. грн.	31,8
Вартість майна, тис. грн.	190

Задача 4. Визначити суму амортизаційних відрахувань на IV квартал поточного року за такими даними:

Показники	Сума
1	2
Вартість основних фондів 1 групи на 1 липня, тис. грн.	15200
Вартість придбаних основних фондів у III кварталі, тис. грн.	180
Сума амортизаційних відрахувань, нарахованих у III кварталі, тис. грн.	180
Норма амортизації 1 групи основних фондів, %	2

Задача 5. Визначити загальну балансову вартість основних фондів, амортизаційні відрахування на I квартал планового року, якщо індекс інфляції за попередній рік становив 112,3%.

Склад основних виробничих фондів	Вартість основних виробничих фондів станом на 01.10. п.р. тис. грн.	Вартість придбаних основних виробничих фондів у IV кв. п.р. тис. грн.	Вартість виведених основних виробничих фондів у IV кв. п.р. тис. грн.	Сума амортизаційних відрахувань у IV кв. п.р. тис. грн.
1	2	3	4	5
1. Будівлі та споруди	670,3	42,5	12,0	6,6
2. Автотранспорт, меблі, прилади	160,0	18,4	5,6	10,7
3. Інші основні засоби групи 3	321,2	67,1	22,6	10,3

Завдання для самостійного опрацювання

Задача 1. Визначити (у вартісному вимірі) потребу підприємства в механічному обладнанні для цеху з виробництва овочевих напівфабрикатів за таких умов:

- а) проектна потужність цеху становить 1271,0 т сировини на рік;
- б) режим роботи цеху— двозмінний, 353 дні на рік;
- в) експлуатаційна продуктивність одиниці обладнання — 50 кг сировини/годину;
- г) ринкова вартість одиниці обладнання — 7,0 тис. грн.;
- д) витрати з транспортування та установки — 10 % загальної вартості обладнання.

Задача 2. Визначити розмір чистих активів підприємства на основі даних балансу: необоротні активи за первісною вартістю — 100,0 тис. грн.; знос необоротних активів — 20,0 тис. грн.; запаси за вартістю придбання — 60,0 тис. грн.; інші активи — 12,0 тис. грн.; власний капітал — 90,0 тис. грн.; довгострокові пасиви — 22,0 тис. грн.; короткострокові фінансові зобов'язання — 40,0 тис. грн.

Задача 3. Визначити сукупну вартість активів підприємства методом оцінки за капіталізацією прибутку. Середньорічна сума прибутку — 100,0 тис. грн., розмір депозитного відсотка— 18%. Період дисконтування — 5 років.

Тема 4. Капітал підприємства: формування і оптимізація структури

Завдання для розрахунків

Задача 1. Визначити вартість залучення власного капіталу за рахунок додаткової емісії акцій. Передбачається розмістити 500,0 тис. простих акцій номінальною вартістю 25,0 грн. кожна. Розмір дивідендів, у розрахунку на одну просту акцію становить 6,0 грн. Витрати з емісії оцінюються на рівні 5,0 % від обсягу емісії. Ставка відсотка по депозитних вкладах становить 12,0 % річних.

Задача 2. Як зміниться рентабельність власного капіталу підприємства, якщо його частка в загальній сумі капіталу підвищиться з 50,0 % до 70,0 %. При цьому ціна позикового капіталу знизиться з

12,0 % до 10,0 %. Рентабельність всіх активів підприємства — 20,0 %.
Податок на прибуток 25,0 %.

Задача 3. Визначити середньозважену вартість капіталу, що залу-чається за рахунок випуску цінних паперів.

Показники	Сума залучення, тис. грн.	Вартість залучення, %
1	2	3
Акції	200,0	12,0
Облігації	100,0	10,0

Завдання для самостійного опрацювання

Задача 1. Для залучення капіталу керівництвом акціонерного то-вариства прийнято рішення щодо емісії облігацій. Загальний обсяг емісії має становити 300,0 тис. грн., фіксовану купонну ставку при-нято на рівні 14,0 %, витрати з емісії облігації передбачено у розмірі 7,0 % від суми емісії. Визначити вартість залучення позикового капі-талу за рахунок емісії облігацій.

Задача 2. Як зміниться рентабельність власного капіталу підпри-ємства, якщо його частка знизиться з 60,0 % до 50,0 %, за умов, що ставка відсотка не зміниться і складе — 18,0 %. Рентабельність акти-вів підприємства — 22,0 %.

Задача 3. Визначити рентабельність власного капіталу.

Показники	Підприємство	
	А	Б
1	2	3
Середній розмір капіталу, всього, тис. грн.	384,0	420,0
у т.ч.: власний капітал, тис. грн.	119,4	287,7
позиковий капітал (кредит), тис. грн.	264,6	132,3
Прибуток, тис. грн	69,1	75,6
Середній рівень відсотків за кредит, %	14,0	14,0

Задача 4. Підприємство має намір залучити капітал у розмірі 590,0 тис. грн. Визначити чи цей варіант залучення коштів є прий-нятним.

Показники	Загальна сума залучення, тис. грн.	Вартість залучення %
1	2	3
Нерозподілений прибуток	120,0	18,4
Емісія акцій	90,0	12,1
Кредити банків	250,0	20,5
Позиковий капітал, що залучений з інших джерел	130,0	15,7

Задача 5. Визначити середньозважену вартість капіталу підприємства за такими даними:

Показники	Питома вага в загальній сумі залученого капіталу, %	Вартість залучення, %
1	2	3
Акціонерний капітал	60,0	12,0
Довгостроковий капітал	20,0	18,0
Короткостроковий капітал	20,0	14,0

Яким чином зміниться показник середньозваженої вартості капіталу за умов зниження питомої ваги акціонерного капіталу до 40,0 % та, відповідно, зростання довгострокового і короткострокового капіталів до 30,0 %?

Тема 5. Показники фінансового стану підприємства та їх оцінка в умовах ринку

Завдання для розрахунків:

Задача 1. Визначити фінансовий стан підприємства на основі даних балансу підприємства:

№ з/п	Показник	Сума
1	2	3
1	Оборотні активи, в т.ч.:	4500
	грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.;	1020
	ліквідні цінні папери, тис. грн.	80
2	Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	1560
3	Поточні короткострокові зобов'язання, тис. грн.	2300
4	Власний капітал, тис. грн.	3750

Задача 2. Визначити коефіцієнт автономії оборотних активів власним капіталом за такими даними балансу підприємства:

Показники	Сума
1	2
Обсяг власного капіталу, тис. грн.	5165
Фактична вартість основних засобів та інших позаоборотних активів, тис. грн.	3900
Фактична вартість виробничих запасів, тис. грн.	800
Незавершене виробництво, тис. грн.	300
Готова продукція, тис. грн.	1500
Дебіторська заборгованість за товари, тис. грн.	250
Грошові кошти, тис. грн.	300
Інші оборотні активи, тис. грн.	450

Завдання для самостійного опрацювання

Задача 1. Визначити коефіцієнт забезпеченості боргів, якщо за даними балансу підприємства на 1 січня поточного року сума власного капіталу становить 540 тис. грн. Довгострокові зобов'язання — 340 тис. грн., поточні зобов'язання — 260 тис. грн.

Задача 2. Визначити, яким чином зміниться рентабельність активів підприємства, якщо швидкість обороту активів підприємства підвищилась з 10 оборотів до 12 оборотів, а рентабельність продажу залишилася незмінною та склала 10,0 %.

4. КОНТРОЛЬНО-ТЕСТОВА ПРОГРАМА

Контрольно-тестова програма, яка наведена нижче застосовується при проведенні підсумкового контролю у студентів. Підсумковий контроль знань відбувається на заліку у письмовій формі у вигляді комплексних контрольних робіт (ККР), які включають 10 тестів (одна правильна відповідь із чотирьох запропонованих) та одна задача. Кожне тестове завдання оцінюється в 3 бали, а задача – в 10 балів.

1. Фінанси являють собою систему економічних відносин, що пов'язані з:

а) формуванням та розподілом грошових коштів;

- б) розподілом і використанням грошових коштів;
- в) формуванням та використанням грошових коштів;
- г) формуванням, розподілом та використанням грошових коштів.

2. Фінансова система держави вміщує:

- а) сферу державних фінансів;
- б) сферу державних фінансів та фінансів підприємств;
- в) сферу державних фінансів та домашніх господарств;
- г) сферу державних фінансів, фінансів підприємств та домашніх господарств.

3. До внутрішніх фінансових відносин господарюючого суб'єкта не належать відносини з:

- а) окремими структурними підрозділами;
- б) акціонерами;
- в) персоналом;
- г) партнерами по операційній діяльності.

4. Який із наведених видів контролю здійснюється після завершення господарських операцій з метою виявлення негативних і позитивних сторін діяльності підприємства?

- а) попередній;
- б) поточний;
- в) послідовний;
- г) основний.

5. Які джерела формування фінансових ресурсів підприємства належать до фондів власних засобів?

- а) статутний фонд;
- б) комерційний кредит;
- в) собівартість продукції;
- г) прибуток.

6. Дайте правильне визначення грошових фондів:

- а) гроші у русі;
- б) частина грошових коштів, які мають цільове спрямування;
- в) грошові кошти, що є в розпорядженні підприємств;
- г) фінансовий результат діяльності підприємств.

7. Що не можна віднести до суб'єктів фінансових відносин?

- а) підприємства та організації;
- б) грошові фонди;
- в) банківські установи;

г) страхові компанії.

8. Активи підприємства, фінансові зобов'язання, інвестиції, грошові потоки, фінансові ризики є:

- а) елементами механізму управління фінансовою діяльністю підприємства;
- б) елементами державного правового та нормативного регулювання фінансової діяльності підприємства;
- в) об'єктом фінансових відносин;
- г) суб'єктом фінансових відносин.

9. До потоку грошових коштів, що формується в процесі операційної діяльності, не слід відносити:

- а) грошові платежі постачальникам за товари та послуги;
- б) кошти, що надходять від продажу товарів і надання послуг;
- в) грошові надходження від емісії акцій;
- г) грошові платежі працівникам підприємства.

10. До потоку грошових коштів, що формується в процесі інвестиційної діяльності, слід відносити:

- а) кошти, що надійшли в результаті утворення боргових зобов'язань;
- б) кошти, що направлені на погашення отриманих позик;
- в) кошти, що надійшли від продажу товарів і надання послуг;
- г) кошти, що надійшли від реалізації необоротних активів.

11. До потоку грошових коштів, що формується в результаті фінансової діяльності, не слід відносити:

- а) грошові кошти, що надійшли від реалізації необоротних активів;
- б) надходження грошових коштів від емісії акцій;
- в) кошти, що направлені на погашення отриманих позик;
- г) кошти, що надійшли в результаті утворення боргових зобов'язань.

12. До зовнішніх факторів, що впливають на формування грошових потоків підприємства, не належать:

- а) кон'юнктура товарного ринку;
- б) система оподаткування підприємств;
- в) життєвий цикл підприємства;
- г) кон'юнктура фінансового ринку.

13. Якщо платежі здійснено шляхом проведення відповідних записів за рахунками учасників, мають місце:

- а) готівкові розрахунки;
- б) безготівкові розрахунки.

14. До безготівкових форм розрахунків належать:

- а) розрахунки гривнями;

- б) розрахунки в іноземній валюті;
- в) розрахунки за допомогою кредитних карток;
- г) розрахунки платіжними дорученнями.

15. Платіжний документ, який використовується для здійснення примусового списання коштів із рахунків платників:

- а) платіжна вимога-доручення;
- б) платіжна вимога;
- в) платіжне доручення;
- г) вексель.

16. Форма безготівкових розрахунків на ринку через доручення про виплату банком певної суми контрагенту, який виконав умови договору:

- а) платіжна вимога;
- б) платіжна вимога-доручення;
- в) акредитив;
- г) розрахунковий чек.

17. Письмове зобов'язання чітко встановленої форми, за яким боржник (документодавець) зобов'язується сплатити кредитору (документодержателю) зазначену в документі суму до певного строку:

- а) вексель;
- б) платіжна вимога;
- в) акредитив;
- г) платіжна вимога-доручення.

18. Що є наказом підприємства з перерахування певної суми коштів зі свого розрахункового рахунка на рахунок постачальника або іншого одержувача?

- а) платіжне доручення;
- б) платіжна вимога-доручення;
- в) акредитив;
- г) вексель.

19. Дохід від реалізації продукції (товарів, послуг) слід віднести до доходу від:

- а) операційної діяльності;
- б) інвестиційної діяльності;
- в) фінансової діяльності;
- г) надзвичайних подій.

20. Дохід від оренди активів слід віднести до доходу від:

- а) операційної діяльності;
- б) інвестиційної діяльності;
- в) фінансової діяльності;
- г) надзвичайних подій.

21. Дохід, отриманий від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства слід віднести до доходу від:

- а) операційної діяльності;
- б) інвестиційної діяльності;
- в) фінансової діяльності;
- г) надзвичайних подій.

22. Відповідно до чинного законодавства прибуток підприємства характеризується як:

- а) кошти, що надійшли від продажу товарів і надання послуг;
- б) дохід підприємства за вирахуванням податків, зборів, знижок;
- в) загальний дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг;
- г) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

23. Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, не може бути використано, на:

- а) розвиток виробництва;
- б) стимулювання праці робітника;
- в) оплату оренди приміщень;
- г) виплату дивідендів по випущених акціях.

24. Податок на додану вартість, акцизний збір, мито відносяться:

- а) до ціни продукції;
- б) до собівартості продукції;
- в) до результатів інвестиційної діяльності;
- г) до фінансових результатів.

25. Відрахування на обов'язкове соціальне страхування, обов'язкове пенсійне страхування відносяться:

- а) до ціни продукції;
- б) до собівартості продукції;
- в) на фінансові результати;
- г) до результатів інвестиційної діяльності.

26. До загальнодержавних податків та інших обов'язкових платежів не відноситься:

- а) плата за землю;

- б) акцизний збір;
- в) податок на прибуток;
- г) ринковий збір.

27. До місцевих податків та зборів не відноситься:

- а) ринковий збір;
- б) податок на рекламу;
- в) акцизний збір;
- г) комунальний податок.

28. Податок на додану вартість — це:

- а) податок на виробника продукції;
- б) податок на посередницькі структури;
- в) податок на торговельне підприємство;
- г) податок на споживача.

29. Назвіть принципи побудови системи оподаткування:

- а) обов'язковість;
- б) єдиний підхід;
- в) економічна обґрунтованість;
- г) простота.

30. Який податок нараховують від фонду оплати праці?

- а) податок на додану вартість;
- б) податок з доходів фізичних осіб;
- в) податок на прибуток;
- г) плата за землю.

31. Назвіть об'єкт оподаткування для обчислення акцизного збору за використання відсоткової ставки:

- а) собівартість продукції;
- б) ціна виробника (оптова ціна);
- в) ціна виробника + акцизний збір;
- г) ціна виробника + ПДВ.

32. Назвіть фактори, що впливають на встановлення розміру ставки податку на землю в населеному пункті (ставка з одиниці земельної площі):

- а) кількість населення в місті;
- б) призначення земельної ділянки (її використання);
- в) розмір земельної ділянки;
- г) розміщення земельної ділянки в межах міста.

33. Які оборотні кошти належать до нормованих?

- а) грошові кошти в розрахунках;

- б) виробничі запаси, незавершене виробництво;
- в) готова продукція;
- г) дебіторська заборгованість.

34. Які фактори впливають на розмір ставки податку із власників транспортних засобів (автомобілів)?

- а) потужність двигуна автомобілів;
- б) пробіг автомобіля;
- в) екологічний стан автомобіля;
- г) час випуску (виробництва) автомобіля.

35. Які з наведених засобів належать до фондів обігу підприємства?

- а) прибуток;
- б) амортизаційні відрахування;
- в) довгостроковий кредит;
- г) кошти на поточному рахунку.

36. Які оборотні кошти належать до ненормованих коштів?

- а) виробничі запаси;
- б) незавершене виробництво;
- в) готова продукція на складі;
- г) готова продукція відвантажена.

37. За допомогою яких показників можна визначити потребу підприємства в оборотних коштах із готової продукції?

- а) кількість продукції, чисельність працівників;
- б) денні витрати на виробництво товарної продукції і норма запасу в днях;
- в) денні витрати на сировину і норма запасу в днях;
- г) собівартість одиниці продукції.

38. Які засоби виробництва належать до оборотних фондів?

- а) будівлі та споруди;
- б) сировина й основні матеріали;
- в) силові машини;
- г) транспортні засоби.

39. Оборотні кошти підприємства — це:

- а) гроші в касі підприємства, на розрахункових і валютних рахунках, у розрахунках;
- б) кошти, авансовані у виробничі оборотні фонди та фонди обігу;

в) оборотні активи;

г) предмети праці.

40. Оборотні виробничі фонди — це:

а) оборотні кошти у виробництві;

б) оборотні кошти у виробництві та готовій продукції;

в) оборотні кошти у виробничих запасах;

г) оборотні кошти у виробничих запасах та у виробництві.

41. Яка частина оборотних коштів обслуговує сферу обігу?

а) готова продукція на складі;

б) готова продукція, грошові кошти й кошти у розрахунках;

в) кошти на рахунках у банках і касі, у розрахунках, дебіторська заборгованість;

г) готова продукція, що відвантажена.

42. Які джерела формування оборотних коштів можна віднести до власних і притриманих до них?

а) сума статутного капіталу;

б) кредиторська прострочена заборгованість;

в) сума статутного капіталу, що зменшена на суму залишкової вартості основних фондів і збільшена на суму нерозподіленого прибутку;

г) сума сталих пасивів.

43. Показники ефективності використання оборотних коштів — це:

а) фондівіддача;

б) фондомісткість;

в) коефіцієнт обертання;

г) коефіцієнт ефективності.

44. Що таке амортизаційні відрахування?

а) метод поступового перенесення вартості основних фондів на собівартість продукції;

б) непрямий податок;

в) сума власних оборотних коштів, необхідна підприємству для створення мінімальних запасів оборотних активів;

г) фінансові ресурси, які вкладаються в оборотні фонди і фонди обігу.

45. Основні фонди — це...

а) частина матеріальних цінностей, які перебувають у розпорядженні підприємства;

б) матеріальні цінності, що використовуються у виробничій діяльності підприємства протягом понад одного року і для введення їх в експлуатацію, а також предмети, вартістю за 1 понад 500 грн.;

в) матеріальні цінності, які протягом тривалого часу зберігають натуральну форму;

г) матеріальні цінності, які поступово переносять свою вартість на вироблений продукт.

46. Відтворення основних фондів — це...

а) процес безперервного поновлення основних виробничих фондів;

б) заміна окремих зношених частин основних фондів;

в) придбання нових основних фондів;

г) заміна зношеного устаткування на нове.

47. Знос основних фондів — це...

а) процес здійснення капітального ремонту основних фондів;

б) заміна зношених основних фондів через капітальне будівництво;

в) матеріальне зношування окремих елементів основних фондів та заміна їх через капітальне будівництво або капітальний ремонт;

г) заміна основних фондів унаслідок запровадження нового, більш прогресивного обладнання.

48. Капітальні вкладення — це...

а) витрати на створення нових, реконструкцію й технічне переозброєння діючих основних фондів;

б) витрати на придбання нових основних фондів і капітальний ремонт діючих основних фондів;

в) витрати на розширення та реконструкцію діючих виробництв;

г) витрати на розширене відтворення основних фондів.

49. Основні фонди підприємства рахуються на балансі підприємства впродовж усього періоду їх функціонування за:

а) первісною вартістю;

б) відновною вартістю;

в) повною (відновною і первісною) вартістю;

г) залишковою вартістю.

50. Витрати майбутніх періодів — це:

а) майбутні грошові витрати;

б) грошові витрати, що матимуть місце у наступному періоді, 81ер виплачуються сьогодні;

- в) грошові витрати, що мають місце у цьому періоді, 82єр відшкодовуються за рахунок собівартості продукції в наступному періоді;
- г) грошові витрати, які мають бути погашені покупцями продукції.

51. До складу необоротних активів не входять:

- а) нематеріальні активи;
- б) запаси товарно-матеріальних цінностей;
- в) довгострокові фінансові інвестиції;
- г) основні засоби.

52. Господарський об'єкт із закінченим циклом виробництва продукції (робіт, послуг):

- а) підприємство;
- б) цілісний майновий комплекс;
- в) підрозділ;
- г) філія.

53. Яка ознака лежить в основі поділу основних фондів на активну і пасивну частини?

- а) цільове призначення;
- б) рівень прибутковості;
- в) ступінь спрацьованості;
- г) характер участі у виробничих процесах.

54. Капітал — це фінансові ресурси, спрямовані на:

- а) споживання;
- б) розвиток суб'єктів невиробничої сфери;
- в) створення резервного фонду;
- г) розвиток виробничо-торговельного процесу.

55. Фінансові ресурси підприємства, що спрямовані на формування його активів — це:

- а) власний капітал;
- б) позиковий капітал;
- в) інвестований капітал;
- г) пайовий капітал.

56. Фінансові ресурси, що залучаються підприємствами для формування певної частини активів із зобов'язаннями повернути їх власнику в обумовлені терміни:

- а) інвестиційний капітал;
- б) власний капітал;
- в) статутний капітал;
- г) позиковий капітал.

57. Первісна сума власного капіталу підприємства, що формується для початку здійснення господарської діяльності:

- а) основний капітал;
- б) статутний капітал;
- в) оборотний капітал;
- г) резервний капітал.

58. Власний капітал підприємства не може бути представлений у формі:

- а) статутного капіталу;
- б) довгострокових кредитів банків;
- в) резервного капіталу;
- г) пайового капіталу.

59. До складу позикового капіталу не належать:

- а) поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці;
- б) кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги;
- в) пайовий капітал;
- г) довгострокові кредити банків.

60. Вартість капіталу являє собою ціну, яку підприємство платить за його залучення з різних джерел.

- а) мінімальну;
- б) максимальну;
- в) середню;
- г) правильна відповідь а і б.

61. Власний капітал має таку позитивну особливість, як:

- а) простота залучення;
- б) широка можливість залучення коштів;
- в) зростання ризику втрати фінансової стійкості;
- г) обмеженість темпів розвитку господарюючого суб'єкта.

62. Позиковий капітал має такий недолік, як:

- а) можливість збільшення обсягів господарської діяльності;
- б) широкі можливості щодо залучення коштів;
- в) зростання ризику втрати фінансової стійкості.
- г) можливість щодо підвищення рентабельності власного капіталу.

63. Надання позикодавцю коштів у грошовій або іншій формі на встановлений термін за визначених умов є:

- а) консигнація;

б) кредит;

в) аваль;

г) франшиза.

64. Який з наведених видів кредитів не належить до банківського кредиту:

а) іпотечний;

б) кредитна лінія;

в) роловерний кредит;

г) консигнація.

65. Цей вид кредиту можна одержати під заставу векселів, державних короткострокових облігацій:

а) іпотечний;

б) кредитна лінія;

в) ломбардний;

г) роловерний.

66. Цей вид кредиту можна одержати під заставу основних засобів або майнового комплексу:

а) роловерний;

б) іпотечний;

в) кредитна лінія;

г) ломбардний.

67. Основний документ, що регулює кредитні відносини між підприємством та банком:

а) кредитна заява;

б) кредитний договір;

в) кредитні умови;

г) кредитні зобов'язання.

68. Для якого заходу придбання кредиту не передбачено:

а) фінансування сезонних запасів;

б) придбання основних засобів;

в) реалізація інвестиційного проекту;

г) покриття збитків.

69. Цей вексель містить обіцянку векселедавця сплатити безпосередньо своєму кредитору-векселедержателю суму боргу:

а) простий вексель;

б) переказний вексель;

в) трата;

г) аваль.

70. Цей вексель містить наказ боржнику про сплату в зазначений строк вказаної суми третій особі:

- а) простий вексель;
- б) переказний вексель;
- в) аваль;
- г) акцепт.

71. На які цілі видаються довгострокові кредити банків?

- а) на виробничу діяльність;
- б) на формування оборотних коштів;
- в) на субсидії;
- г) на технічне переоснащення підприємства.

72. Назвіть кредит, що видається під заставу нерухомого майна?

- а) комерційний кредит;
- б) лізинговий кредит;
- в) іпотечний кредит;
- г) бланковий кредит.

73. На які цілі видаються короткострокові кредити банків?

- а) на технічне переоснащення виробництва;
- б) на модернізацію виробництва;
- в) на виробничу діяльність;
- г) на реконструкцію виробництва.

74. Назвіть загальноекономічні причини виникнення кредитних відносин:

- а) товарне виробництво;
- б) сезонний характер окремих виробництв;
- в) рух вартості у сфері товарного обміну;
- г) функціонування підприємств на засадах комерційного розрахунку.

75. Період користування кредитом визначає:

- а) комерційний банк;
- б) підприємство;
- в) національний банк;
- г) комерційний банк разом з підприємством.

76. Види кредиту, що оформляються векселем:

- а) державний;

- б) комерційний;
- в) банківський;
- г) споживчий.

77. Контроль за цільовим використанням кредиту здійснюється:

- а) Національним банком;
- б) комерційними банками;
- в) підприємствами;
- г) контрольно-ревізійними управліннями.

78. Комерційний кредит — економічні відносини, які виникають між

- а) підприємствами;
- б) комерційними банками;
- в) комерційними банками й підприємствами;
- г) державою та комерційними банками.

79. Хто встановлює розміри відсоткових ставок за видачі кредиту комерційними банками?

- а) Верховна Рада України;
- б) Національний банк України;
- в) комерційні банки самостійно;
- г) позичальники, виходячи зі своїх інтересів.

80. Що таке кредитоспроможність?

- а) здатність позичальника в повному обсязі і в узгоджений строк розрахуватися за борговими зобов'язаннями;
- б) здатність кредитора в повному обсязі в узгоджений строк надати кредит позичальнику;
- в) здатність кредитора в повному обсязі погасити свої зобов'язання перед клієнтами;
- г) правильної відповіді немає.

81. З якого моменту нараховуються відсотки за користування кредитом?

- а) з моменту підписання кредитної угоди;
- б) з моменту надходження кредиту на рахунок позичальника;
- в) з моменту погашення першої частини кредиту позичальника;
- г) з моменту отримання доходу за рахунок кредиту.

82. Які з наведених показників, не належать до показників ліквідності та платоспроможності?

- а) коефіцієнт покриття загальний;

- б) коефіцієнт швидкої ліквідності;
- в) рентабельність акції;
- г) коефіцієнт автономії.

83. Які показники найбільш повно характеризують фінансовий стан підприємства?

- а) оподаткований прибуток, фондомісткість;
- б) фондовіддача, коефіцієнт фінансування;
- в) коефіцієнт автономії;
- г) показники ліквідності, платоспроможності, прибутковості, ефективного використання активів.

84. Як називається здатність підприємства швидко продавати активи й одержувати гроші для своїх зобов'язань?

- а) ліквідність підприємства;
- б) платоспроможність;
- в) конкурентоспроможність;
- г) фінансова стійкість підприємства.

85. Фінансовий аналіз є складовою...

- а) аналізу господарської діяльності підприємства;
- б) аналізу фінансової діяльності підприємства;
- в) аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства;
- г) аналізу виробничого обліку.

86. До якої групи показників належить показник маневреності власного капіталу?

- а) до показників прибутковості;
- б) до показників фінансової стійкості;
- в) до показників ліквідності;
- г) до показників майнового стану.

87. Які показники характеризують майновий стан підприємства?

- а) коефіцієнт зносу основних засобів;
- б) головний показник прибутковості;
- в) коефіцієнт покриття запасів;
- г) коефіцієнт критичної оцінки.

88. Коефіцієнт автономії (незалежності) визначається як відношення:

- а) позикових і власних коштів;
- б) продажу і матеріальних запасів;
- в) власних оборотних коштів і майна підприємства;

г) поточних пасивів і зобов'язань перед акціонерами.

89. Рентабельність продажів буде тим вищою, чим:

- а) більшим буде обсяг продажів;
- б) вища буде собівартість продукції;
- в) нижча буде ставка податку на прибуток;
- г) нижчий буде рівень сукупних витрат із виробництва та реалізації продукції.

90. Характеристикою стабільності фінансового стану підприємства є:

- а) фінансова структура;
- б) фінансова гнучкість;
- в) фінансова стійкість;
- г) фінансова активність.

91. Здатність підприємства своєчасно розраховуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями за рахунок грошових коштів та інших ліквідних активів:

- а) кредитоспроможність;
- б) платоспроможність;
- в) ліквідність;
- г) фінансова активність.

92. Для оцінки ліквідності балансу необхідно зіставити активи та пасиви підприємства, що згруповані за такими ознаками:

- а) активи за ознакою оборотності, а пасиви — за джерелами формування;
- б) активи за ознакою ліквідності, а пасиви — за терміновістю зобов'язань;
- в) активи за ознакою оборотності, а пасиви — за вартістю залучення;
- г) активи за ознакою ліквідності, а пасиви — за вартістю залучення.

93. До внутрішніх чинників, що впливають на фінансову стійкість підприємства, належить:

- а) платоспроможний попит населення;
- б) рівень інфляції;
- в) кон'юнктура фінансового ринку;
- г) розмір і склад витрат, їх динаміка порівняно з надходженнями грошових коштів.

94. Цей метод фінансового аналізу базується на вивченні динаміки окремих фінансових показників протягом тривалого часу:

- а) структурний;
- б) трендовий;
- в) порівняльний;
- г) інтегральний.

95. Цей метод фінансового аналізу базується на вивченні питомої ваги окремих складових активів, капіталу, грошових потоків, тощо:

- а) інтегральний аналіз;
- б) структурний аналіз;
- в) трендовий аналіз;
- г) порівняльний аналіз.

96. Цей метод фінансового аналізу базується на вивченні абсолютних та відносних відхилень показників, що порівнюють:

- а) структурний аналіз;
- б) аналіз коефіцієнтів;
- в) порівняльний аналіз;
- г) інтегральний аналіз.

97. Банкрутство підприємства визначається як:

- а) неспроможність господарюючого суб'єкта сформувати оборотні активи за рахунок власних коштів;
- б) неспроможність господарюючого суб'єкта забезпечити зростання рентабельності активів підприємства;
- в) неспроможність господарюючого суб'єкта забезпечити зростання ділової активності підприємства;
- г) неспроможність господарюючого суб'єкта задовольнити у визначений термін вимоги кредиторів та виконати зобов'язання перед бюджетом.

98. Фінансовій стабілізації підприємства в поточному періоді сприятиме:

- а) збільшення суми грошових активів у поточному періоді;
- б) скорочення суми грошових активів у поточному періоді;
- в) зростання поточних фінансових зобов'язань;
- г) зростання довгострокових фінансових зобов'язань.

99. Економічному зростанню підприємства сприятиме:

- а) зниження рівня рентабельності продажів;
- б) зростання питомої ваги чистого прибутку, що спрямований на виробниче споживання;

- в) уповільнення оборотності активів;
- г) зменшення ефекту фінансового леверіджу.

100. Якщо кризовий стан підприємства визначено як тимчасове явище, застосовують санацію без зміни статусу юридичної особи господарюючого суб'єкта, що передбачає:

- а) поглинання підприємства-боржника іншим господарюючим суб'єктом;
- б) перетворення господарюючого суб'єкта на відкрите акціонерне товариство;
- в) передачу підприємства-боржника в оренду;
- г) погашення боргу підприємства-боржника за рахунок коштів бюджету.

101. За умов глибокого кризового стану підприємства застосовують санацію зі зміною статусу юридичної особи господарюючого суб'єкта, що передбачає:

- а) погашення боргу підприємства-боржника за рахунок коштів бюджету;
- б) погашення боргу підприємства-боржника за рахунок цільового банківського кредиту;
- в) перетворення господарюючого суб'єкта на відкрите акціонерне товариство;
- г) випуск облігацій та інших боргових цінних паперів під гарантію санатора.

102. Ліквідація підприємства передбачає:

- а) припинення діяльності та продаж майна господарюючого суб'єкта;
- б) перетворення господарюючого суб'єкта на відкрите акціонерне товариство;
- в) поглинання підприємства-боржника іншим господарюючим суб'єктом.
- г) передачу підприємства-боржника в оренду.

103. Що таке санація?

- а) ліквідаційна процедура;
- б) реорганізаційна процедура;
- в) зовнішнє управління;
- г) світова угода.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ СТУДЕНТАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Контрольна робота – це важлива форма навчального процесу, покликана навчити студентів-заочників самостійному узагальненню і викладенню інформаційних джерел, статистичних і практичних матеріалів.

Контрольна робота виконується студентом за відповідним варіантом, який визначається за двома останніми цифрами залікової книжки. Перелік теоретичної частини наведено в табл. 1.8., а практичної – у табл. 1.9. Теоретична частина складається з двох питань, які в табл. 1.8. показані числами (номери завдань 1 та 2). Практична частина складається з п'яти задач, які в табл. 1.9. показані буквами (номери завдань 1, 2, 3, 4 та 5).

Виконана контрольна робота з обов'язковим вказанням номера варіанту, наведеним змістом, де вказуються, зі збереженням нумерації питання теоретичної та практичної частин. Титульна сторінка оформлюється згідно зразка наведеного в додатку 1.

Контрольна робота має бути здана в установлені строки на кафедрі фінансів і економіки природокористування.

Таблиця 1.8

**Завдання теоретичної частини контрольної роботи за
варіантами**

Номер варіанту (останні дві цифри)	Номер завдання		Номер варіанту (останні дві цифри)	Номер завдання		Номер варіанту (останні дві цифри)	Номер завдання	
	1	2		1	2		1	2
1	2	3	4	5	6	7	8	9
01	1	36	35	35	70	69	35	36
02	2	37	36	2	69	70	2	40
03	3	38	37	3	68	71	3	41
04	4	39	38	4	67	72	4	42
05	5	40	39	5	66	73	5	43
06	6	41	40	6	65	74	6	44
07	7	42	41	7	64	75	7	45
08	8	43	42	8	63	76	8	46

продовження табл. 1.8

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

09	9	44	43	9	62	77	9	47
10	10	45	44	10	61	78	10	48
11	11	46	45	11	60	79	11	49
12	12	47	46	12	59	80	12	50
13	13	48	47	13	58	81	13	51
14	14	49	48	14	57	82	14	52
15	15	50	49	15	56	83	15	53
16	16	51	50	16	55	84	16	54
17	17	52	51	17	54	85	17	55
18	18	53	52	18	53	86	18	56
19	19	54	53	19	52	87	19	57
20	20	55	54	20	51	88	20	58
21	21	56	55	21	50	89	21	59
22	22	57	56	22	49	90	22	60
23	23	58	57	23	48	91	23	61
24	24	59	58	24	47	92	24	62
25	25	60	59	25	46	93	25	63
26	26	61	60	26	45	94	26	64
27	27	62	61	27	44	95	27	65
28	28	63	62	28	43	96	28	66
29	29	64	63	29	42	97	29	67
30	30	65	64	30	41	98	30	68
31	31	66	65	31	40	99	31	69
32	32	67	66	32	39	00	32	70
33	33	68	67	33	38			
34	34	69	68	34	37			

5.1. Теоретичні питання

1. Суть і місце фінансів підприємств у фінансовій системі. Функції фінансів підприємств.
2. Поняття фінансової діяльності підприємства та її організація. Зміст і завдання фінансової роботи на підприємствах.
3. Суть і значення грошових розрахунків в організації виробничо-господарської діяльності підприємства. Способи та форми розрахунків.
4. Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст, значення для забезпечення господарської діяльності.

5. Економічна характеристика, склад і класифікація грошових надходжень підприємств.
6. Грошовий оборот: сутність та напрямки його застосування.
7. Основні принципи організації розрахунків підприємства.
8. Вексель та його види.
9. Касові операції підприємства.
10. Безготівкові розрахунки та порядок їх здійснення.
11. Призначення та структура звіту про рух грошових коштів.
12. Види рахунків в національній валюті та порядок їх відкриття.
13. Форми розрахункових документів які застосовують підприємства в фінансово-господарській діяльності.
14. Економічний зміст прибутку. Формування прибутку.
15. Методи розрахунку прибутку від реалізації.
16. Принципи розподілу прибутку.
17. Виручка від реалізації продукції, робіт та послуг.
18. Фактори, які впливають на обсяг виручки від реалізації продукції робіт та послуг.
19. Власні та залучені обігові кошти.
20. Методи розрахунків виручки від реалізації продукції, робіт та послуг.
21. Прибуток підприємства та порядок його використання.
22. Розподіл прибутку, що залишається в розпорядженні підприємств.
23. Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг) та його формування на підприємстві.
24. Сутність та складові системи оподаткування підприємства.
25. Сутність податків та їх функції. Система оподаткування підприємств.
26. Сутність і призначення оподаткування суб'єктів господарювання.
27. Податок (плата) за ресурси.
28. Зміст та необхідність використання комерційного (товарного) кредиту.
29. Плата (податок) на землю.
30. Податок з власників транспортних засобів.
31. Податок на нерухоме майно (нерухомість).
32. Збір за спеціальне використання природних ресурсів.
33. Непрямі податки.
34. Капітальні вкладення підприємства.
35. Мито. Об'єкти оподаткування. Ставки оподаткування.

36. Акцизний збір.

37. Податок на додану вартість.

38. Місцеві податки і збори (обов'язкові платежі).

39. Порядок обчислення та стягнення місцевих податків і зборів.

40. Сутність, склад і структура оборотних коштів. Методи визначення потреб в оборотних коштах.

41. Показники використання обігових коштів па підприємствах.

42. Основні напрямки поліпшення використання обігових коштів на підприємстві.

43. Зміст та особливості кругообігу коштів підприємств.

44. Складі розміщення обігових коштів підприємства.

45. Сутність і склад капітальних вкладень. Джерела їх фінансування.

46. Знос і амортизація основних фондів підприємства.

47. Розрахунок суми амортизаційних відрахувань.

48. Фінансове забезпечення ремонту основних фондів підприємств.

49. Обіг основних виробничих фондів.

50. Визначення потреб підприємства в обігових коштах.

51. Сутність і основи організації та джерела формування обігових коштів на підприємстві.

52. Розрахунки нормативів обігових коштів на підприємствах.

53. Види штрафних санкцій, які застосовуються до підприємства.

54. Необхідність та сутність кредитування підприємств.

55. Класифікація кредитів. Банківське кредитування, його характеристика.

56. Комерційний кредит, форма та зміст кредитної угоди.

57. Банківський кредит як основна форма залучення підприємствами додаткових коштів.

58. Класифікація кредитів та принципи кредитування підприємств.

59. Переваги та недоліки лізингового кредиту.

60. Зміст, завдання та методи фінансового планування.

61. Фінансовий план підприємства та порядок його складання.

62. Значення і зміст оперативного фінансового плану підприємства.

63. Етапи формування фінансової структури капіталу.

64. Капітал підприємства, сутність і склад.

65. Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства.

66. Показники фінансового стану підприємства. Оцінка ліквідності

Національний університет

водного господарства
та природокористування

та платоспроможності підприємства.

67. Економічна сутність санації підприємств та порядок її проведення.

68. Фінансова криза підприємства, її симптоми і фактори виникнення.

69. Внутрішні та зовнішні джерела фінансової стабілізації підприємств.

70. Розробка проекту фінансового оздоровлення підприємств.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Таблиця 1.9

Завдання практичної частини контрольної роботи за варіантами

Номер варіанту (останні дві цифри)	Номер завдання					Номер варіанту (останні дві цифри)	Номер завдання					Номер варіанту (останні дві цифри)	Номер завдання				
	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
01	а	б	в	г	д	35	е	й	і	л	а	69	й	ж	в	г	е
02	б	в	г	д	е	36	є	і	й	м	б	70	і	б	г	д	є
03	в	г	д	е	є	37	ж	и	к	а	в	71	й	г	д	е	ж
04	г	д	е	є	ж	38	з	к	л	б	г	72	к	д	е	є	з
05	д	е	є	ж	з	39	и	л	м	м	в	73	л	е	є	ж	и
06	е	є	ж	з	и	40	і	м	а	г	е	74	м	є	ж	з	і
07	є	ж	з	и	і	41	й	а	б	д	є	75	а	ж	з	и	й
08	ж	з	и	і	й	42	к	б	в	е	ж	76	б	з	и	і	к
09	з	и	і	й	к	43	л	в	г	є	з	77	в	и	і	й	л
10	и	і	й	к	л	44	м	г	д	ж	й	78	г	і	й	к	м
11	і	й	к	л	м	45	а	д	є	з	і	79	і	й	з	л	б
12	й	к	л	м	а	46	б	е	ж	й	й	80	е	к	л	м	в
13	к	л	м	а	б	47	в	є	з	і	к	81	є	л	м	а	г
14	л	м	а	б	в	48	г	ж	и	й	л	82	ж	м	е	б	д
15	м	а	б	в	г	49	д	з	і	к	м	83	з	а	є	в	є
16	б	г	е	ж	й	50	е	й	й	л	а	84	и	з	а	з	і
17	в	д	є	з	і	51	є	і	к	м	б	85	і	в	ж	й	а
18	г	е	ж	й	й	52	ж	й	л	а	в	86	й	г	з	и	б

продовження табл. 1.9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
19	д	є	з	і	к	53	з	к	м	б	г	87	к	д	и	і	в
20	е	ж	й	й	л	54	й	л	а	в	д	88	л	е	і	й	г
21	є	з	і	к	м	55	і	м	б	г	д	89	м	ж	й	к	д
22	ж	и	й	л	а	56	й	й	в	д	є	90	в	з	к	л	е
23	з	і	к	м	б	57	к	б	г	е	ж	91	г	и	л	м	є
24	и	й	л	а	в	58	л	в	д	є	з	92	д	і	м	а	ж
25	і	к	м	б	г	59	м	д	е	ж	и	93	а	й	з	б	з
26	й	л	а	в	д	60	а	е	є	з	і	94	е	л	і	в	и
27	к	м	б	г	е	61	б	ж	в	і	к	95	ж	м	д	г	і
28	л	а	в	д	є	62	в	з	й	й	л	96	з	а	б	д	й
29	м	б	г	е	ж	63	г	й	і	к	м	97	и	б	а	е	к
30	а	д	д	є	з	64	д	і	й	л	а	98	і	в	и	є	л
31	б	в	а	ж	и	65	е	б	к	м	б	99	й	д	є	ж	м
32	в	є	ж	з	і	66	є	к	л	а	в	00	к	ж	в	з	б
33	г	ж	з	й	й	67	ж	л	а	б	г						
34	д	з	и	к	к	68	з	м	б	в	д						

5.2. Завдання для розрахунків

Після виконання теоретичної частини студент-заочник виконує розрахункову частину відповідно до вибраного варіанту і умови завдання.

5.2.1. Задача 1

Розрахувати обсяг виручки від реалізації виробу А за оптовими цінами (з ПДВ) за такими даними.

Таблиця 1.10

Варіанти	а	б	в	г	д	е	є	ж
Залишок на початок року, шт.	120	170	250	132	187	204	216	144
Очікуваний обсяг продукції, шт.	1700	2000	3000	1870	2200	2890	3060	2040
Залишок на кінець року, шт.	100	80	190	110	88	170	180	190
Собівартість продукції, грн.	250	290	350	275	319	425	450	300
Рентабельність продукції, %	10	17	15	11	18	17	18	12

продовження табл. 1.10

Варіанти	з	и	і	й	к	л	м
Залишок на початок року, шт.	156	204	221	350	224	243	346
Очікуваний обсяг продукції, шт.	2210	2400	2600	4200	2640	2860	4080
Залишок на кінець року, шт.	130	96	104	266	105	114	163
Собівартість продукції, грн.	325	348	377	490	382	414	591
Рентабельність продукції, %	13	20	22	21	22	18	34

5.2.2. Задача 2

Визначити загальний прибуток, чистий прибуток і розподілити його, рентабельність реалізованої продукції за такими даними.

Таблиця 1.11

Варіанти	а	б	в	г	д	е	є	ж
Виручка від реалізації продукції (з ПДВ), тис. грн.	1860	3720	2325	2418	2790	2976	3162	3348
Собівартість реалізованої продукції тис. грн.	1100	2200	1375	1430	1650	1760	1870	1980
Прибуток від інших операцій, тис. грн.	85	170	106	110	127	136	144	153
Прибуток від інвестиційних операцій, тис. грн.	54	108	67,5	70	81	86	91	97
Збитки від надзвичайних ситуацій, тис. грн.	18	36	22	23	27	28	30	32
Витрати на збут, тис. грн.	16	32	20	20	24	25	27	28
Податок на прибуток, %	25	25	25	25	25	25	25	25
Відрахування від чистого прибутку:								
на виплату засновникам, %	25	45	31	32	37	40	42	25
у резервний фонд, %	15	30	18	19	22	24	25	27
інші виплати, %	60	5	7	8	9	10	10	11

продовження табл. 1.11

Варіанти	з	и	і	й	к	л	м
Виручка від реалізації продукції (з ПДВ), тис. грн.	930	1860	1163	1209	1395	1488	1581
Собівартість реалізованої продукції тис. грн.	550	1100	687	715	825	880	935
Прибуток від інших операцій, тис. грн.	42	84	52	54	63	67	71
Прибуток від інвестиційних операцій, тис. грн.	27	54	33	35	40	43	45

продовження табл. 1.11

Збитки від надзвичайних ситуацій тис. грн.	9	18	11	11	13	14	15
Витрати на збут, тис. грн.	8	16	10	10	12	13	13
Податок на прибуток, %	25	25	25	25	25	25	25
Відрахування від чистого прибутку:							
на виплату засновникам, %	12	24	15	15	18	19	20
у резервний фонд, %	8	16	10	10	12	13	13
інші виплати, %	30	55	37	39	45	48	51

5.2.3. Задача 3

Визначити нарахування на фонд заробітної плати.

Таблиця 1.12

Варіанти	а	б	в	г	д	е	є	ж
Основна заробітна плата, тис. грн.	120	170	250	132	187	204	216	144
Додаткова заробітна плата, тис. грн.	12	17	25	13,2	18,7	20,4	21,6	14,4

продовження табл. 1.12

Варіанти	з	и	і	й	к	л	м
Основна заробітна плата, тис. грн.	156	204	221	350	224	243	346
Додаткова заробітна плата, тис. грн.	15,6	20,4	22,1	35	22,4	24,3	34,7

5.2.4. Задача 4

Визначити основні показники ліквідності та платоспроможності підприємства за такими даними, тис. грн.

Таблиця 1.13

Варіанти	а	б	в	г	д	е	є	ж
1. Оборотні активи, у тому числі:	4760	5236	5712	6188	6664	8092	8568	7140
грошові кошти та їх еквіваленти	1532	1685	1838	1992	2145	2604	2758	2298
розрахунки з дебіторами	2100	2310	2520	2730	2940	3570	3780	3150
2. Залучені кошти, у т. числі:	2460	2706	2952	3198	3444	4182	4428	3690
довгострокові кредити	800	880	960	1040	1120	1360	1440	1200
короткострокові кредити	380	418	456	494	532	646	684	570
розрахунки з кредиторами	1280	1408	1536	1664	1792	2176	2304	1920
3. Власний капітал	3100	3410	3720	4030	4340	5270	5580	4650

продовження табл. 1.13

Варіанти	з	и	і	й	к	л	м
1. Оборотні активи, у тому числі:	7616	2380	2618	2856	3094	3332	4046
грошові кошти та їх еквіваленти	2451	766	842,6	919,2	995,8	1072	1302
розрахунки з дебіторами	3360	1050	1155	1260	1365	1470	1785
2. Залучені кошти, у т. числі:	3936	1230	1353	1476	1599	1722	2091
довгострокові кредити	1280	400	440	480	520	560	680
короткострокові кредити	608	190	209	228	247	266	323
розрахунки з кредиторами	2048	640	704	768	832	896	1088
3. Власний капітал	4960	1550	1705	1860	2015	2170	2635

5.2.5. Задача 5

Визначити показники, які характеризують структуру основних виробничих фондів за такими даними.

Таблиця 1.14

Варіанти	а	б	в	г	д	е	є
Вартість ОВФ на початок року, тис. грн.	4000	4400	4800	5200	5600	6800	7200
У жовтні введено в дію ОВФ на суму, тис. грн.	50	55	60	65	70	85	90
У листопаді списано з балансу ОВФ на суму, тис. грн.	28	30,8	33,6	36,4	39,2	47,6	50,4

продовження табл. 1.14

Варіанти	ж	з	и	і	й	к	л	м
Вартість ОВФ на початок року, тис. грн.	2200	2400	2600	2800	3400	3600	3000	3200
У жовтні введено в дію ОВФ на суму, тис. грн.	27,5	30	32,5	35	42,5	45	37,5	40
У листопаді списано з балансу ОВФ на суму, тис. грн.	15,4	16,8	18,2	19,6	23,8	25,2	21	22,4

6. ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

- Акредитив, 23
- Акцизний збір, 33
- Амортизація, 50
- Банкрутство, 61
- Вартість капіталу, 54
- Вексель, 22
- Види оцінок основних засобів, 49
- Грошові потоки, 17
- Доходи, 26
- Знос:
 - моральний, 49
 - фізичний, 48
- Знос основних засобів, 49
- Інкасове доручення, 22
- Касові операції, 24
- Капітал, 52
- Коефіцієнти:
 - автономності, 56
 - витрат, 39
 - заборгованості, 38
 - ліквідності, 40, 57, 58
 - маневреності, 56
 - оборотності, 40, 56
 - платоспроможності, 58
 - прибутковості, 40
 - рентабельність активів, 59
 - рентабельність капіталу, 59
 - рентабельність продажу, 59
 - фінансової стійкості, 56
- Контроль:
 - зовнішній, 13
 - внутрішньофірмовий, 13
- Кредит:
 - банківський, 36
 - бланковий, 36
 - відстрочений, 37
 - грошовий, 36
 - державний, 36
 - до запитання, 37
 - забезпечений, 36
 - комерційний, 36
 - консорціальний, 36
 - прострочений, 37
 - прямий, 36
 - строковий, 37
- Кредитний договір, 37
- Кредитування, 34
- Ліквідаційна процедура, 62
- Ліквідність підприємства, 57
- Ліміт залишку готівки в касі, 24
- Мито, 33
- Норма оборотних коштів, 42
- Об'єкт фінансів, 12
- Оборотні кошти, 41
- Окупність:
 - власного капіталу, 39
 - інвестицій, 39
- Оптимальна структура капіталу, 54
- Організація фінансів підприємств, 15
- Основні засоби, 46
- Оцінка ділового середовища, 40
- ПДВ, 31
- Платіжна вимога, 20
- Платіжна вимога-доручення, 20
- Платіжне доручення, 20
- Податки, 30
 - непрямі, 31
- Податкове зобов'язання, 33
- Податковий кредит, 33

Прибуток, 27

Принципи кредитування, 34

Програма санації, 61

Рахунок:

- бюджетний, 24

- депозитний, 24

- кредитний, 24

- поточний, 27

Регулювання:

- зовнішнє, 16

- внутрішнє, 16

Рентабельність, 59

Ресурси:

- фінансові, 14

Розрахунок:

- безготівковий, 18

- грошовий, 17

- комерційний, 16

Розподіл чистого прибутку, 30

Рух грошових коштів:

- негативний, 39

- позитивний, 40

Самоокупність, 54

Самофінансування, 54

Санкції:

- банківські, 25

- договірні, 25

- фінансові, 25

Система оподаткування, 31

Склад оборотних коштів, 41

Структура оборотних коштів, 41

Суб'єкт фінансових відносин, 12

Фінанси організацій, 12

Фінанси підприємств, 12

Фінансова криза, 60

Фінансова структура капіталу,
53

- цільова, 54

Фінансовий аналіз, 57

Фінансовий стан підприємства,
55

Фінансові відносини, 12

Функції фінансів підприємств,
13

Фонди:

- власних коштів, 14

- грошові, 14

- залучених коштів, 14

- позичкових коштів, 14

Чек, 21

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

7.1. Базова

1. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання-Прес, 2006. – 287 с.
2. Власова Н.О., Круглова О.А., Безгінова Л.І. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2007. – 271 с.

7.2. Допоміжна література

1. Бюджетний кодекс, 2001.
2. Закон України від 07.12.2000 року, № 2121-III (із змінами і доповненнями). Про банки і банківську діяльність.
3. Закон України від 14.05.1992 року, № 2343-XII. Про банкрутство.
4. Закон України від 16.07.1999 року, № 996-XIV, (із змінами і доповненнями). Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні.
5. Закон України від 03.04.1997 року, № 168/97-ВР (із змінами і доповненнями). Про податок на додану вартість.
6. Закон України від 22.05.1997 року, № 283/97-ВР (із змінами і доповненнями). Про оподаткування прибутку підприємств.
7. Інструкція № 7. Про безготівкові розрахунки.
8. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Державні фінанси. – К.: Атака, 2002.
9. Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я. Фінансова діяльність підприємства: Підручник. – К.: Либідь, 1998. – 312 с.
10. Василик О.Д. Теорія фінансів України. – К.: ЦУЛ, 2001.
11. Грушко В.І., Пелипченко О.І. Фінансові ризики. Навчальний посібник. – К.: Знання, 1998. – 188 с.
12. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – 4-те вид., випр. та доп. – К.: Знання, КОО; Л.: Львів. банк ін-ту НБУ. – 566 с.
13. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. – К.: Знання, КОО, 2000. – 378 с.

14. Опарин В.М. Фінанси. – К.: КНЕУ, 2004.
15. Романенко О.Р. Фінанси: підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 312 с.
16. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 412 с.
17. О.І. Петровська, Д.В. Кленовий. Фінанси (з елементами статистики фінансів). Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2002. – 300 с.
18. Фінанси підприємств: Підручник/ Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 1999. – 384 с.
19. Фінанси підприємств: Навч. посібник: Курс лекцій / За ред. д.е.н., проф. Г.Г. Кірейцева. – К.: ЦУЛ, 2002. – 268 с.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

8. ДОДАТКИ

Приклад оформлення титульної сторінки контрольної роботи

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО
ГОСПОДАРСТВА І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Кафедра фінансів і економіки природокористування

Контрольна робота з дисципліни «Фінанси підприємств»

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Виконав (ла):
студент (ка) __ курсу __ групи
спеціальності «_____»
шифр залікової книжки _____

Перевірила:
Посада, прізвище та ініціали
викладача

Рівне 2010

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Структура програми навчальної дисципліни «Фінанси підприємств»	4
1.1. Опис навчальної дисципліни	4
1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
1.3. Розподіл балів, які присвоюються студентам	5
2. Програма навчальної дисципліни	6
2.1. Тематичний план та розподіл навчального часу	6
2.2. Самостійна робота студентів	8
2.3. Програмний матеріал блоків змістових модулів	10
3. Методичні рекомендації до вивчення окремих модулів та тем дисципліни	11
3.1. Конспект лекцій	11
Змістовний модуль 1. Сутність, функції, організація фінансів підприємств та їх кредитування	11
Тема 1. Фінанси підприємств, сутність, функції, організація	11
Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємств	16
Тема 3. Доходи, витрати, фінансові результати підприємств	25
Тема 4. Кредитування підприємств	34
Змістовий модуль 2. Формування і використання активів та капіталу підприємства та оцінка його фінансового стану	40
Тема 5. Сутність та джерела формування і використання оборотних коштів підприємств	40
Тема 6. Фінансове забезпечення відтворення основних фондів	46
Тема 7. Капітал підприємства: формування і оптимізація структури	52
Тема 8. Показники фінансового стану підприємства та їх оцінка в умовах ринку	55
Тема 9. Фінансова санація та методи запобігання банкрутству на підприємстві	59
3.2. Завдання до практичних занять	62
4. Контрольно-тестова програма	73
5. Завдання для виконання контрольних робіт студентами заочної форми навчання	91
5.1. Теоретична частина	92
5.2. Розрахункова частина	98
6. Предметний покажчик	103
7. Рекомендована література	105
8. Додатки	107

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Навчально-методичне видання

*Павлов Володимир Іванович
Заячківська Оксана Василівна*

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

Навчальний посібник

Друкується в авторській редакції

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Підписано до друку ____ __ 2009 р. Формат 60x84 1/16
Папір друкарський № 1. Гарнітура Times. Друк трафаретний
Ум. друк арк. 5. Тираж 100 прим. Зам. № _____

*Редакційно-видавничий центр
Національного університету водного господарства та
природокористування, 33000, Рівне, вул. Соборна 11.*